

SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK OKTATÁSÜGYE

A SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK TANÁRAI
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS LAPJA

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII. ker., Festetics-utca 3

Előfizetési ára
egy évre 24 pengő.

Szerkesztők:
Istenes Károly
és
Kirschenheuter Ferenc

Egyesületi r. tagok a lapot tag-
illetményük fejében kapják.
A gyógypedagógiai intézetek elő-
fizetési árát évről-évre az egye-
sületi közgyűlés szabja meg.

A gyógypedagógiai tanárképző szakosításának kérdése vakügyi szempontból.

Irta: *Herodek Károly*

A kérdés felvetett. Felelni kell reá! Minden olyan kérdést, amely a jót jobbra tenni törekszik, örömmel kell fogadni. Már pedig itt erről van szó. Ebből a szemszögből nézve a felvetett témát, természetes, hogy sine ira et studio fogjuk az ügyet tárgyalni. A gyógypedagógiai oktatásügy a közoktatás széles mezején és flórájában olyan szerény és kedves virág, amelyet csak a szeretet termékenyítő érzelmeivel lehet és kell gondozni.

A gyógypedagógia hármas, vagy mondjuk, négyes ágazatában a legsujtottabb egyének a vakok. De sujtottságuk mellett egyszersmind ők azok, akik a) normális szellemi képességgel bírnak, b) intellektusuk a zavartalanul működő hallási érzékszerv folytán teljes mérvben kímélhető. Mintha csak a gondviselés enyhét és megnyugvást nyújtó keze volna rajtuk, hogy kárpótolja őket azokért az alig felbecsülhető veszteségekért, amelyeket az optikai képek elvesztésével kénytelenek elszenvedni.

Senki sem szorul nagyobb mérvben szeretetteljes felkarolásra, mint a normális szellemi képességgel megáldott világtalan gyermekek. Nézzünk szét a művelt világban, a társadalom és az államkormányzat szíve és figyelme a sujtot gyermekek részvétre szoruló csoportjából a legnagyobb mérvben a vakok felé fordul.

Elvárja azoktól, akik velük foglalkoznak, szeretetteljes bánásmódban részesítsék őket. Álljanak rendelkezésükre mindazon dolgokban, amelyek a *fizikai nevelést* lehetővé teszik és minden oldalulag biztosítják. Kövessenek el mindent, hogy a *szellem megfelelő művelésével* rekompenzálják őket az elszenvedett veszteségekért. A párisi *National Institut* s ezzel a francia géniusz humanizmusának és megértő szeretetének adta tanujelét, — keresve kereste azokat az életpályákat, amelyeken a vakok életboldogulásukat megtalálhatják. Az intelligens, nemesszívű

emberek a legmagasabb hivatali és társadalmi pozíciókban mindig megtalálják a módját annak, miképpen siessenek segítségére a sorstól igazságtalanul és súlyosan károsított embertársaiknak. Minél műveltebb az állam és a társadalom, annál inkább megtaláljuk azt, hogy a kiváló pozítiót betöltő egyének állnak a vakok védelmére és támogatására szolgáló társadalmi korporációk élére. Ezt tapasztalhatjuk a párisi *Quinze-Vingts-ben* is, amely társadalmi uton fejt ki működését. A National Institut, amely IX., vagy Szent Lajos király által 1260-ban alapított vak intézménynek, a *Quinze Vingts*-nek egyenes leszármazottja, megnyitotta számukra az ipari pályákon kívül a zeneit, képezett belőlük intellektuális pályán működő tanárokat, akik magas pozíciókban helyezkedtek el s nem volt figyelemmel arra, hogy a látó elől talán bizonyos méretben elveszi az érvényesülés lehetőségeit.

S a vakok mindenben igazolták az irántuk tanúsított figyelmet. Nem egy akadt soraikból, akik az emberiségnek valóságos jöltevei voltak s ilyeneknek ismeri őket az utókor is. Ha nincs kultúra és humanizmus, akkor van Taigetos és ha van Taigetos, akkor nincs *Homeros*, aki megírja minden idők legnagyobb és legértékesebb époszát, az *Illádszt*. Akkor nincs *Milton* sem, aki az *Elveszett Paradicsommal* a világ egyik legszebb és örökbecsű költői alkotásával ajándékozta meg az emberiséget. Egész sorozatát lehetne felvonultatni azoknak a kiválóságoknak, akik szemeviláguk hiányában marandó alkotásokkal írták fel nevüket a történelem lapjaira.

Ahol ilyen anyaggal van dolga valamely oktatásügyi ágazatnak, lehet-e szebb, nemesebb feladata egy ambíciózus szakembernek, mint-hogy ezeknek a szenvedő embereknek arcáról letörölni a gyötrelmet és keserűség könnyeit!

Mindezt azért mondtuk el, mert a felvetett kérdésben véleményünk szerint két dolognak kell domináns szerepet játszani. Az egyik az, hogy a vakok tanára szakmájában elmélyülésig tudjon dolgozni, a másik pedig, hogy az ügygel frigyre lépjen, azzal eljegyezze magát és nekik, egyedül csak nekik szentelje életét.

Az első pontra vonatkozólag invocálom *Merle*, a vakok hamburgi intézete nagyhírű és boldog emlékezetű igazgatójának örökbecsű, *fundamentális* jelentőséggel bíró szavait:

Én — úgy mond — azt állítom, hogy a mi speciális szakmánk olyan kiterjedt, elsajátításához megkövetelt alapok olyan nehezek és mélyrehatóak, hogy a vakok tanárai közül kevés akad olyan, aki az egész terület felett uralkodni képes volna.*

Az egyesített, némelyek vélekedése szerint *egységbe fonódott* gyógy-pedagógiai tanárképző szervezetében, sajnos, nincs megadva annak lehetősége, hogy a *Merle* által felállított s részemről is teljes egészében méltányolt kívánalmat megvalósíthassuk. Állításunk természete kötelességünkbe teszi annak konkrét érvekkel való bebizonyítását.

*Blindenfreund 1899. 180 lap.

Érveinket a gyógypedagógiai tanárképző 1928. május havában megalkotott szabályzatából vesszük, melynek — bennünket ezuttal — *általános órarendje* érdekel. Ezen órarendből a mi speciális esetünkre vonatkozólag levonhatunk sok értékes és tanulságos érvet.

Az alábbiak megértése szempontjából, mielőtt az egyes évfolyamok órarendjét ismertetnők, célszerűnek találjuk a Tanárképző Szabályzatának 13. §-át szó szerinti szövegben ide iktatni.

„13. §. A hallgatók gyakorlati kiképzésüket a budapesti állami gyógypedagógiai intézetekben és iskolákban nyerik, amely intézetek és iskolák jelenlegi önállóságuk megtartása mellett a gyógypedagógiai tanárképző főiskola gyakorló iskoláinak minősíttetnek.“

„A gyakorlati kiképzés olyan formán történik, hogy a hallgatók az *első és II. félévben* a gyakorló iskolákban felügyeletet teljesítenek, a *III. és IV. félévben* a gyakorló iskolához megbízást nyert gyakorló iskolai tanárok tanításait az előírt óraszámban megfigyelik, az *V. és VI. félévben* pedig az oktatástan előadójának és a gyakorló iskola tanárának felügyelete mellett gyakorlati tanításokat végeznek.“

A tárgy komolysága feladatunkká teszi, hogy az ügyhöz illő szakszerűséggel és pontossággal megfeleljünk annak a követelménynek, hogy az általános órarendben kumulatív formában feltüntetett nevelés-oktatási gyakorlatokra vonatkozó óraszámokat a *három oktatási ág*: a siketnémák, vakok és szellemileg fogyatékosok intézményei között arányosan szétosztjuk, avégből, hogy a százalékszámításban minden más oda nem illő tárgycsoport eliminálásával tiszta képet kapjunk. De ugyanakkor, amidőn ezt köteleességszerűen megcselekedjük, a helyzet objektivitása parancsolólag kényszerít bennünket reámutatni arra is, hogy a gyógypedagógiai tanárjelöltek a számszerűen megjelölt nevelés-oktatási, hospitálási, részben tanítási feladatoknak a sokszor felmerülő leküzdhetetlen nehézségek miatt nem tehetnek eleget az órarendben és szabályzatilag is megkívánt módon. Így hát az elmaradó órák csökkentik azt az óraszámot, amelyek a vakok oktatásügyének fajsúlyát hivatva vannak numerikusan kifejezni.

A gyógypedagógiai tanárképző *négy évfolyamból* áll. Minden egyes évfolyam *két félévre* (szemeszter) van felosztva, amelyek egymagukban is zárt egységet képeznek. Főiskolánk tehát tanulmányi beosztásában követi egyéb főiskolák szokásos szemeszter-rendszerét, ami természetes is, mert tanügyi főhatóságunk a gyógypedagógiai tanárképzőt a *főiskolák kategóriájába* sorozta.

Célszerűségi szempontból az egyes évfolyamokat külön fogjuk feltüntetni, megnevezvén a szabályzatilag megállapított tárgyakat, az előadó tanárok nevét és a félévre terjedő szemesztereket. Szemléletieség és áttekinthetőség szempontjából külön kiemeljük azokat az óraszámokat, amelyek jelen esetben céljainkat szolgálják.

A gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola általános órarendje.

I. évfolyam

Tantárgyak	Előadó-tanár	I. fél- év	II. fél- év	Össze- sen
Bonctan	Dr. Gurszky Ernő	3	3	6
Általános lélektan	Horváth Kálmán	3	—	3
Általános gyógypedagógia	Dr. Tóth Zoltán	4	2	6
Rendszeres és összehasonlító magyar nyelvtan	Borbély Sándor	4	2	6
Élettan és a fogyatékos-ságok kórtana	Dr. Szondi Lipót	—	3	3
Az emberi elme tana	Dr. Schnell János	—	3	3
Hallási fogyatékosok neveléstana (gyak. rész.)	Michels Fülöp	—	2	2
Látási fogyatékosok neveléstana (gyak. rész.)	Dr. Tóth Zoltán	—	2	2
Értelmi fogyatékosok neveléstana (gyak. rész.)	Dr. Gurszky Ernő	—	2	2
Erkölcsei fogyatékosok neveléstana (gyak. rész.)	Horváth Kálmán	—	2	2
Magyarázó rajz	Füzesi Árpád	5	5	10
Nevelési gyakorlatok a gyakorló iskolákban	Schreiner Ferenc	3 10	3 10	6 20
Az elemi isk. nev. és okt. gyak. megfigyelése	Puha László	3*	5*	8*
Összesen		3 29 (32)	5 36 (41)	8 65 (73)

Az I. félévben a vakok oktatásügye területén végzendő nevelési gyakorlatok óraszama **10.34 %-át** teszik ki az összóraszámnak. Az elemi iskolákban végzendő gyakorlati megfigyelések beszámításával **9.37 %-át** teszi ki.

A II. félévben a vakok oktatására vonatkozó tárgyak száma **2**, a nevelési gyakorlatokkal együtt **5**, az összóraszámnak **5.55 %-a**, illetőleg **13.88 %-a**. Az elemi iskolai gyakorlati tanítások beszámításával **4.87 %**, illetőleg **12.19 %**.

Az I. évfolyamban összesen: a vakok oktatására vonatkozó tárgyak heti óraszama **2**, a nevelési gyakorlatokkal együtt **8**, az összóraszámnak **3.07 %**, illetőleg **12.37 %**. Az elemi isk. gyak. tanítások beszámításával **2.74**, illetőleg **10.95 %-a**.

*Megjegyzés.** Csak az érettségi bizonyítvánnyal bírók részére kötelező.

II. évfolyam

Tantárgyak												
Előadó tanár	Az emberi elme tana.	Élettan és a fogyatékosok kórtana.	Fonetika	Hallási fogyatékosok neveléstana (elm. rész.)	Látási fogyatékosok neveléstana (elm. rész.)	Értelmi fogyatékosok neveléstana (elm. rész.)	Erkölcsei fogyatékosok neveléstana (elm. rész.)	A fogyatékosok test- és elmetani tanulm. módszere.	Magyarázó rajz.	A nev. és okt. megfigyelése a gyak. iskolákban	Gyógypedagógiai elmekórtán.	Összesen.
I. félév	Dr. Schnell János	Dr. Szondi Lipót	Borbély Sándor	Michels Fülöp	Dr. Tóth Zoltán	Dr. Gurszky Ernő	Horváth Kálmán	Dr. Schnell János	Füzesi Árpád	Schreiner Ferenc	Dr. Gurszky Ernő	7 38
II. félév	—	—	3	4	4	—	4	2	2	3 9	4	7 32
Összesen:	3	3	6	8	8	4	8	4	4	6 18	4	14 70

Az I. félévben a vakok oktatására vonatkozó tárgyak száma 4, a nevelési gyakorlatokkal együtt 7, az összóraszámnak 10.52 %-a, illetőleg 18.42 %-a.

A II. félévben a vakok oktatására vonatkozó tárgyak heti óraszámja 4, a nevelési gyakorlatokkal együtt 7, az összóraszámnak 12.50 %-a, illetőleg 21.87 %-a.

A II. évfolyamban a vakok oktatására vonatkozó tárgyak heti óraszámja összesen: 8, a nevelési gyakorlatokkal együtt 14, az összóraszámnak 11.42 %-a, illetőleg 20 %-a.

III. évfolyam

Tantárgyak	Beszédhibák tana és javítása	Hallási fogyatékosok oktatástana	Látási fogyatékosok oktatástana	Értelmi fogyatékosok oktatástana	A gyógyító nevelés története	A fogyatékosok test- és elméleti tanulm. módszere	Magyarozó rajz	Gyakorlati tanítások	Összesen
Előadók:	Istenes Károly	Nagy Péter	Herodek Károly	Éltes Mátyás	Puha László	Dr. Schnell János	Füzesi Árpád	Nagy Péter Herodek Károly Éltes Mátyás	
I. félév	4	3	3	3	3	4	1	3 9	6 30
II. félév	4	3	3	3	3	4	1	3 9	6 30
Összesen	8	6	6	6	6	8	2	6 18	12 60

Az I. félévben a vakok tanítására vonatkozó elméleti órák száma 3, gyakorlati 3, összesen 6. Az összóraszámnak 20 %-a.

A II. félévben ugyanigy.

A III. évfolyamban összesen: a vakok tanítására vonatkozó elméleti órák száma 6, gyakorlati 6, összesen 12, az összóraszámnak 20 %-a.

IV. évfolyam

Tantárgyak	Filozófia	Fogyatékossági társadalompolitika és törvényszéki gyógypedagógia	Hallási fogyatékosok oktatásana	Látási fogyatékosok oktatásana	Értelmi fogyatékosok oktatásana	Gyógypedagógiai szeminárium	Magyarozó rajz	Nevelési és tanítási gyakorlatok a Tanárképző gyakorló iskoláiban	Összesen
Előadók :	Schreiner Ferencz	Ez idő szerint betöltetlen	Nagy Péter	Herodek Károly	Éltes Mátyás	Michels Fülöp Schreiner Ferenc Éltes Mátyás	Fűzesi Árpád	Istenes Károly Herodek Károly Éltes Mátyás	
I. félév	3	3	2	2	2	3	1	5 16	7 32
II. félév	3	3	2	2	2	3	1	5 16	7 32
Összesen	6	6	4	4	4	6	2	10 32	14 64

Az I. félévben a vakok tanítására vonatkozó elméleti órák száma heti 2, gyakorlati 5, összesen 7 óra. Az összóraszámnak 21.87%-a.

A II. félévben ugyanigy.

A IV. évfolyamban összesen: a vakok tanítására vonatkozó elméleti órák száma 4, gyakorlati 10, összesen 14, az összóraszámnak 21.87%-a.

Összesítő kimutatás.

a nyolc félév tartamára előírt heti órák számáról, figyelemmel a vakok studiumára vonatkozó elméleti és gyakorlati órák számának feltüntetésével.

	Össz heti óraszám	Elméleti tárgy	Gyakorlati tanítás	Nevelési gyakorlat	o/o
I. félév	29	—	—	3	10.34
II. félév	36	2	—	3	13.88
III. félév	38	4	—	3	18.42
IV. félév	32	4	—	3	21.87
V. félév	30	3	3	—	20
VI. félév	30	3	3	—	20
VII. félév	32	2	5	—	21.87
VIII. félév	32	2	5	—	21.87
Összesen :	259	20	16	12	18.53 ^{o/o}

Ezen kimutatásból megállapítható, hogy a gyógypedagógiai tanárképzésre fordított **259** óraszamból a vakokra csupán **18.53^{o/o}** esik.

Azt hisszük, ha valakí a számos reális igazságával bevilágít a gyógypedagógiai tanárképző szervezetébe, igazat fog nekünk adni abban, hogy a vakokra vonatkozó studium aránylag nagyon csekély százalékban szerepel és semmi esetre sem elégséges ahhoz, hogy a szakosítás szükséges voltát mellőzzük aktualitás jellegével bíró kérdéseink sorából.

Az a nézet nyomul előtérbe, mintha a tanárképző a hallgatókat a szaktudományok művelésére vezetné be, szemben azzal a követelmény-

nyel, hogy a leendő gyógypedagógiai tanárnak belső beállítottsága a gyakorlati tevékenység szisztematikus kialakítását és beedzését teszi szükségessé. Mert különbség van a szaktudományok művelése és a gyógypedagógiai gyakorlati beállítottság között, s aki a kettőt kellőképpen értékeli, feltétlenül a mi igazunk mellett kell, hogy sorompóba álljon.

Ilyetén szemszögből nézve a felvetett kérdést, egész határozottsággal kijelenthetjük, hogy a kimutatásokban feltüntetett és százalékszám szerint is kifejezésre juttatott óraszám semmiképpen sem elegendő ahhoz, hogy az ifju jelölt szakmánkban teljesen beleélje magát. Izlelítő elméleti ismeretekre tehet ugyan szert és belekóstolhat a gyakorlati munkába is, de ez csak futólagos, s formai eredménynél többnek nem mondható. Nekünk pedig nem ez az ideálunk!

Minden oktatási ágazatnál, s ez alól a gyógypedagógiai oktatás-ügy sem képezhet kivételt, a gyakorlati tapasztalatok arra a tanítanak, hogy sokan azok közül, akik a szaktudományi vizsgát fényesen kiállották, az iskolában nem mutatják azt az eredményt, amelyet velük szemben támaszthatunk. Történik ez különösképpen azért, mert lelkileg hiányzik az a felvértezetheységük, amelyre a fogyatékos gyermekek gyakorlati munkásának szüksége van. Amikor tehát a szakosítás kérdését az érdeklődés fókuszába helyezzük, voltaképpen annak a jogos feljajdulásnak adunk kifejezést, amely a komoly szakemberek lelkében az ügynök féltveszeretéből kifolyólag huzódik meg. Mert voltaképpen mit akarunk elérni a szakosítással?

1. Hogy a leendő tanár teljes egészében megismerje az ügyet, mert a dolgok természete szerint csak azt tudjuk megszeretni, amit megismerünk. Ignoti nulla cupidó!

Semmiképpen sem elégséges az, hogy a tanár *nyolc féléven át 18.53%-ban* foglalkozzék a vakok nevelés-oktatása ügyével. Bármennyire is helyesnek és szépek tartjuk az egységbe fonódott — és talán még mint külön „gyógypedagógiai tudomány“-t reprezentáló tanárképzést, a lényeg el nem hanyagolhatjuk: a lényeg pedig itt a gyermek, akinek psychéje érzékszervileg lefokozott habitusban foglal helyet. Az ilyen gyermeket megismerni, megszeretni, gondolkozása szerint irányítani és vezetni az oktatás nehezebb, de egyszersmind szebb feladatai közé tartozik. Ebben találja magyarázatát az, hogy — bár Németországban dr. *Tóth Zoltánnak*, a Tanárképző igazgatójának vélekedése szerint a gyógypedagógiai tanárképzés szervezetét mintaszerűnek ismerik, még sem tartják azt utánzandó példának.*

Mi, akik Németországban több ízben megfordultunk, nagyon jól tudjuk, hogy a siketnémák és vakok leendő tanárait az egyes intézetek olyanképpen képezik, hogy akiknek erre a pályára kedvük van, soraikból a legtehetségesebbeket, lelki finomsággal megáldottakat válogatják ki — és mielőtt, vagy a gyakorlati képzéssel párhuzamosan, szaktanfolyamo-

*1929-ben Bécsben tartott vakügyi előkészítő kongresszuson a tanárképző szabályzata, német fordításban a jelenlevő szakférfiak között kiosztatott.

kon, illetőleg egyetemeken tanulmányaikat befejeznék, két-három éven át, mint nevelő gyakornokok, behatóan foglalkoznak az intézti élettel. A növendékekkel együtt élnek az internátusban, ami alatt azt értjük, hogy szabad idejükben, étkezésnél, lefekvésnél és ügyes-bajos dolgaikban mindenütt jelen vannak és jelenlétükkel felelősséggel tartoznak a világtalan gyermekek mindennapi életében előforduló cselekedeteikért és nevelési ténykedéseikért. Ez a rendszer volt bevezetve nálunk is és emellett a rendszer mellett a 90-es és 900-as években elsőrendű tanár-matéria termelődött ki, amely a gyógypedagógiai oktatásügyet a tanulókon át megismerte, megszerette; érdem szerint becsülte és diadalra vitte. Ez a generáció vallotta vezéréül *dr. Náray-Szabó Sándor* kultuszminiszteri államtitkárt, aki több ízben megismételte szeretett gyógypedagógusai körében abbéli mondását, hogy *valóban jól az ő társaságukban érzi magát*, mert a gyógypedagógiai tanárok nehéz súlyos napi munkáikat lelkesedéssel és az ügghöz illő buzgalommal teljesítik. Boldog emlékezetű államtitkárunk ezt az örökké felejthetetlen és a gyógypedagógiai oktatásügy munkái előtt elévülhetetlen, lélekemelő kijelentést azért tehette, mert az ügyet nem távolról, aktaszerűen nézte és kezelte, hanem abban aktív részt vett és nemes érzelmeit fektette be abba a szervező és alkotó munkába, amely hivatva volt a sujtott gyermekek számára egy szebb és jobb jövőt teremteni.

Nekünk gyógypedagógiai tanároknak a helyzetünk valamiképen más, mint a közoktatásügy széles területén működő egyéb tanférfiaké. Nekünk szívvel-lélekkel kell egybe forrnunk az intézménnyel és az oktatásügy individumaival. Pestalozzi nemesveretű emberszeretetére és cselekvésekben megnyilvánuló humanisztikus munkára van itt szükség. Dogmaként hirdetjük, hogy *a mi pályánkon a theoriának a gyakorlat talajából kell kisarjadzanania*. Nem szobatudósokat, doctusokat akarunk nevelni, hanem olyan lelkes, ideális eszmékért küzdő generációt, amely minden munkát az ügy jól felfogott érdekében önzetlenül végez. Nem kevésszer halljuk és olvassuk a vakok oktatása történetéből, hogy egyik-másik jeles intézet kiváló igazgatóját a növendékek a *vakok atyjának* nevezik. *Klein apó* néven a vakok minden intézetében ismerik a volt bécsi császári intézet nagynevű alapítóját és igazgatóját. Nekünk is volt, a magyar ügynek nagyon kiváló munkása és nemes szívű embere, *néhai Pivár Ignác*, a nagy kalasantinus. Ezt a szakférfiut azért becsülte mindenki, mert egyszerű szerzetesi mivoltában fáradhatatlan buzgósággal reggeltől napestig fáradozott és tevékenykedett s feláldozta magát az ügynek. Élénken emlékszünk mi még arra, amikor egyes sajtóorgánumok mérges nyilaikat röpítették feléje s az ő egyszerű szerzetesi öltönyéről sértetlenül hullottak le azok, mert hivatását altruizmus hatotta át. *Berezivicy Albert* és *Wlassics Gyula* kultuszminiszterek keresték fel őt és üdvözlötték áldásos munkásságáért.

Pivár Ignác és követői nem féltek attól, hogy a vak gyermekek között kell nekik étkezniök, hálniok; tudták, hogy minden helyiségük a

tisztaságtól és rendtől kapja meg azt a vonzó atmoszférát, amelyre minden jól működő humanisztikus intézménynek multhatatlanul szüksége van. Már reggel, fél hat órai felkeléssel talpon volt az egész ház s folyt a munka osztályokban, ipari tanműhelyekben, irodákban! Szólt a hegedű, búgott az orgona és nap-nap után hangzottak Beethoven és egyéb zeneköltők szonátái és szimfóniái.

Akik tanítványai voltak, mind ihletett lélekkel gondolkodtak a *mesterre* s örülnek, hogy az ő nagyszerű vezetése mellett, amely a pedagógiai munka valóságos himnusza volt, beláthattak a vakok lelki világába és hogy nekik, kedves védeenceiknek szolgálatukra állhattak. Krisztusi szellem ez! Az elesettet felemelni és lelkünk közt szorítani, van-e ennél nagyobb élvezet és igazabb öröm azoknak, akiket a gondviselés erre a pályára szemelt ki?! Ezt a lelki és érzelmi egybeforradást kell követelnünk akkor, amikor a szakosítás kérdésével foglalkozunk.

Arisztoteles, ez a minden idők kiváló filozófusa, egy örökérvényű pedagógiai igazságot rögzít meg, amikor megállapítja: *a család és iskola két elválaszthatatlan testvér*. Ügyünket akkor szolgáljuk lelkesen és eredményesen, ha a gondjainkra bízott szegény vak gyermekek számára az intézetet édes anyává tudjuk varázsolni, ha a vakok ajkáról elhangzik az őszinte kijelentés, nekem itt jobb, mint otthon! S ez a gondolat van beleágyazva a hazai első nevelő- és tanintézetbe és ennek a *józsefnádori* gondolatnak vagyunk vesztapapjai.

2.) Nem elégséges azonban az, hogy az ügyet és annak alanyait megismerjük és megszeressük. Szükség van itt arra is, hogy mindazon tudományokban, amelyeket nyújtani fogunk nekik, kellő jártasságra tegyünk szert. A mi növendékanyagunk egészen más matéria, mint egyéb területeken található gyermekanyag. Nálunk 18—20 éves ifjak vannak, akiknek lelke és szelleme az élethívatási pályák elsajátításán kívül a tudományt áhítozza és szomjazza. Nem elégséges abban a szűk körben nyújtani az ismereteket, amely formában azokat a tankönyvekben sűrítve találjuk. Az ő lelkük sóvárogja az ismeretek sokaságát és gazdagságát. Minthogy pedig emlékezőtehetségük tartós és hű, mellett a dolgokat könnyen és gyorsan fogják fel, szükséges, hogy a velük foglalkozó tanár magát folytonosan képezze, szüntelenül munkálkodjék, hogy elláthassa őket lelki szükségletünknek megfelelő anyaggal. Azután az ismeretek nyújtásának rendkívül precíz, gondos munkának kell lenni. Nem lehet félismeretet, vagy tökéletlen dolgot nyújtani egyfelől, mert ítélőképességénél fogva csakhamar észreveszi a hibát, másrészt pedig nem szabad elfelejtenünk azt, hogy a vak gyermek annyit és azt fogja tudni, amit és amennyit *mi nyújtunk* neki. Neki, szegénynek, nem igen van alkalmja és módja az esetleges hiányosságot, vagy helytelen ismeretet olyan könnyen pótolni, vagy helyre igazítani, mint szerencsésebb, érzékű társának.

Mindezekből azt a konzekvenciát vonhatjuk le, hogy a tanárnak állandóan szorgalmasan kell készülnie kijelölt studiumára, amit kétség-

telenül csak időt és fáradságot igénylő munkatöbblettel érhet el. A tárgyszeretet létre fogja hozni, ebben a körben is a tanár és tanítvány között *elengedhetetlenül szükséges lelki egybeforradást*, melynek természetes folyamánya lesz az, hogy az oktatás megkapja az ambíciózus munkával járó zamatot és belső értéket, amelyre valóban szüksége van. Meg vagyunk győződve, ezek a kvalitások mindkét tényezőnek igaz lelki gyönyörűségére fognak szolgálni s egyszersmind a legszebb zálogát képezik a sikeres munkának.

3.) Ha az általános órarenden felsorolt studiumokon elgondolkozunk, lehetetlenség arra az álláspontra nem jutnunk, hogy a gyógypedagógiai tanárjelölt a tárgyak sokasága és sokfélesége mellett alig van abban a helyzetben, hogy a kiválasztott studiumának, pl. a vakok oktatásügyének nagyobb időt szentelhessen. Az ember a fizikai hatások alól nem vonhatja ki magát s végeredményben a szellemi munka sem egyéb, mint a fizikai ráhatások sorozata. Egyik studium anyaga a másikat szinte hajszolja a jelölt agyában, miáltal nincs meg a fizikai lehetőség arra, hogy a beemlézett és elraktározott készletek megérlelődjenek.

A mondottakból kifolyólag korántsem a célunk, hogy nézetünk és álláspontunk kifejtésével az *egység megbontására* irányuló tendenciák szolgálatába álljunk. Célkitűzésünk világos, érvelésünk objektív, szándékaink tiszták és erős meggyőződésből fakadnak és alkalmasak arra, hogy rámutassunk, melyik az a helyes ösvény, amelyen haladnunk kell. Összegezve az elmondottakat:

Elismerjük, hogy Tanárképzőnk szép és értékes munkásságot fejt ki.

Elismerjük, hogy a gyógypedagógiai tanárság színvonalát formailag és tartalomban előnyösen szolgálja.

Elismerjük végül azt is, hogy e tekintetben a maga specialitásában a külföldi viszonylatokhoz képest értéket jelent.

De ugyanakkor, amidőn mindezeket köteleességszerűen megállapítjuk, feladatunkat képezi, „*a jóval szemben győzzön a jobb*” elvének hangsúlyozása. Meggyőződésünk az, hogy igen is, a szakosítás kérdése a tanárképzés érdekében fekvő kíváncsi, időszerű és aktuális s ezzel az ügygel széles mederben szükséges foglalkoznunk. Ügyünk féltése és szeretete parancsolja ezt nekünk!

A módozatokra vonatkozólag nyilatkozunk ez alkalommal nem szükséges, bár a magunk nézete e tekintetben is megvan. Akik szeretik oktatásügyünket — oh és melyikünk nem szeretné — bizonyosan meg fogják találni rá a módot és lehetőséget, amit a magunk részéről örömmel fogunk üdvözölni.

A német birodalmi siketnéma-intézeti tanárok spandaui testnevelési tanfolyamán.

Irta : Pirovits Jenő.

„Der guter lehrer lernt nie aus“ hangzott a spandaui tanfolyamon, hol az újabb irányú iskolai testnevelés-ügyet tanulmányozni, az e téma körül forgó elméleti megbeszéléseket folytatni és főleg rendszeres gyakorlati munkát végezni volt célja a birodalom minden részéből összesereglett tanároknak, kiknek soraiban a külföldiek sem hiányoztak. Örülök, hogy a német kartársakkal pár hétig magam is együtt dolgozhattam, mert bizonyos, hogy a sok régi és máshol is jól bevált gyakorlati anyag és módszer itt-ott ujjakkal frissült fel, a tanfolyamon való munkálkodásunk folyamán. Erre a tanfolyamra főleg azért kíváncsi voltam, hogy a külföldi kartársak között némely, a siketnémák testnevelésére vonatkozó újabb felfogásokat, véleményeket megismerjem és a napirenden lévő kérdések megvitatása alapján hasznos tapasztalatokat vonhassak le oktatásügyünk testnevelési ágára. Éppen ezért hálásan köszönöm meg e helyen is felettes hatóságomnak azt a támogatást, mellyel ezt a reám nézve értékes tanulmányi kirándulást lehetővé tette számomra.

Jól eső és megnyugtató érzés töltötte el bensőmet, valahányszor már ismert gyakorlat-anyaggal, azoknak gyakran azonos kiviteli módjával találkoztam a tanfolyamon. A tanulóknak egy-egy óra keretében kiadós, változatos és amikor csak lehet, játékos-versenyes formában történő megmozgatása, a testnek alapos megmunkálása eddig sem volt újdonság előttünk, ellenben az iskolás tömegathletikázásnak tipikus példáit láttam itt futásban, ugrásban és dobásban egyaránt. Általában nagy súlyt helyeznek a németek is a gyakorlatok végzésénél az élénkségre, a csapatnak állandó, tartós foglalkoztatására; szereken való tornázásnál a gyors elhelyezkedésre, játékoknál főleg a felállásra és kiinduló helyzetekre. A gyakorlatoknál a tétozásnak, a bizonytalanságnak, céltalan és kínos várakozásnak azért sem lehet helye, mert a gyakorlatozásra szánt idő rövid, amit éppen ezért minden tanár igyekszik jól kihasználni. Ez a törekvés természetesen erősebb munkát, nagyobb fáradtságot követel. Innen van, hogy az intézetekben csak megosztva vállalják a német kartársak a terhesebbnek mondott testnevelői órákat. A tanfolyam céljáról, megrendezéséről, lefolyásáról az Orsz. Testnevelési Tanácshoz 1929. nov. 15.-én benyújtott közleményemben számoltam be. E helyen a siketnémák testnevelésügyét különösebben érdeklő megállapításokra szeretnék itt-ott rámutatni. Részletekbe nem bocsájtkozhatom bele, mert lapunk terjedelme ezt meg nem engedi, bár meg vagyok győződve, hogy érdemes szerkesztőink a testnevelésre vonatkozó cikkeinknek is, a lehetőség szerint,

mindenkor szívesen adnak helyet lapunk hasábjain.* De felesleges is volna mindenre részletesen kitérni, hisz a Spandauban előfordultaknak legnagyobb része a *Handbuch des Taubstummenwesens* testneveléssel foglalkozó részében fel van dolgozva. Fiatal német kartársak írták meg ebbe a siketnémák testnevelésével foglalkozó gyakorlati útmutatásokat és irányelveket, melyből nem hiányzik a spandau szellem, mely éppen ezért alkalmas arra, hogy vele a küszöbön álló tantervrevíziók alkalmával különösebben is foglalkozzunk.

A kéthetes tanfolyam munkatervében néhány egészen szakirányú előadás is szerepelt. Ezek során a *A. Hedenmann* a „*Siketnémák testi állapotát*”-ról írt tanulmányát ismertette. Mindnyájan, kik siketnémák nevelés-oktatásával foglalkozunk, iparkodunk növendékeink testi állapotát is megfigyelni, többé-kevésbé megismerni. Gutzmann szerint a siketnéma testileg is el van maradva, érzékű embertársától. Ugyanezt magunk is gyakran tapasztalhattuk, amikor egyenlőkorú érzékű siketnémával hasonlítottuk össze. Vannak, akik azt állítják, hogy a siketnéma, talán éppen siketsége miatt későbbben kezdi el a járást. Egyrészt a növények testi épsége ellenőrzésére, másrészt a hallókkal való összehasonlítás eredményének vizsgálása céljából ujabban mindig több intézetben folytatnak a súly, magasság, tüdőkapacitás, látás, hallás, beidegzés, egyensúlyozás mértékének megállapítására vonatkozó méréseket. Ilyen összehasonlító méréseket siketek és hallók között végeztek a lipcsei siketnéma-intézetben is. Az összehasonlítások igen értékes és tanulságos adatot szolgáltatottak. Ezekből az összehasonlításokból volt megállapítható az is, hogy a siketek nemileg átlag korábban érnek meg, hogy közöttük aránylag több a tüdőbetegségre hajlamos és egyensúlyzavarban szenvedő. Utóbbi fogyatkozás főleg a labirintban gyakran előforduló elváltozásokra vezethető vissza. Az egyensúlyérzék ellenőrzésére és mérésére szolgál ujabban a monométer. Be van bizonyítva továbbá az, hogy a tökéletlen hallójáratú siketnéma növendékek a víz alatt is jól úsznak, egyensúlyérzéküket tehát a víz alatt sem veszítik el. Az egyensúly mérésénél feltűnt, hogy az értelmileg fejlettebbek jobban, az értelmileg gyengék rosszabbul végezték a gyakorlatokat. A Lipcsében végzett összehasonlító-mérésekből kitűnik, hogy a siketek — testi állapotukat tekintve — a hallók alatt vannak. Egyensúlyozás tekintetében általában megegyeznek a hallókkal, s csak néha maradnak azok alatt. Látásuk rosszabb, mint a hallóké. Megfigyelések igazolják, hogy a siketnéma gyermekek $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{4}$ -e rossz testi növésű. Utóbbiaknál a testgyakorlással kell a nagyobb bajoknak elejét venni. Éppen ilyen fontos a tüdőnek a megerősítése, edzése, mit leginkább futás, ugrás és játékos gyakorlatokkal mozgíthatunk elő,

* A testnevelés kérdése a siketnéma- oktatás minden egyéb kérdésével egyenrangú tényező, miért is nemcsak szívesen, de örömmel is vesszük az ide vágó szakcikkeket. Az összhangzatos nevelés el sem képzelhető a test szakszerű nevelése nélkül. Testneveléssel kapcsolatos egyéb szakcikk is útban vannak. Legközelebb *Sturm* tollából hozunk testnevelési szakcikket. Szerk.

azonban a megerőltető gyakorlatozást kerülnünk kell. Egyensúlyozó gyakorlatok nélkül intézeteinkben egy torna-óra se múljk el. A siketnémák lomha, nehézkes járását sok és sokféle járási gyakorlattal kell rugalmassá, rhythmikussá tennünk. Az utánozandó jó példa igen fontos lesz ebben a törekvésünkben is. E mellett sohase elégedjünk meg azzal, ha növendékeink hívásunkra szép kényelmesen elénk lépnek. E helyett kívánjuk meg, hogy pillanat alatt, a leggyorsabb beidegzés mellett ugorjanak elénk, távozzanak tőlünk; tegyenek, vegyenek, frissen, szaporán, jókedvvel, ügyesen, okosan. Ha ezt következetesen megkívánjuk, akkor a jó lépésben, a helyes járásban, mozdulatokban, fordulatokban lassan-lassan észrevesszük azt a kellemes rhythmust, ami minden mozgásában érvényesülni fog, minek jótékony hatása a siketnéma beszédén is meglátszik idővel.

Tanítás szempontjából legrosszabbak a rosszul látók és az üteny iránt érzéketlenek. Ezeket lehetőleg külön csoportba osszuk be, mert velük így külön eredményesebben foglalkozhatunk s e mellett nem hátráltatják a jobbak haladását. A tanítás eredményessége szempontjából fontos, hogy a tanár minél jobban megismerje tanulóinak testi állapotát. Lehetőleg kisebb csoportokat foglalkoztassunk együtt, mert nagy tömegben ésszerű testnevelői munka intézeteinkben keresztül sem vihető. Gondoskodjunk füves játszóterekről, portalan udvarokról, hol a talajtornát is veszélytelenül űzhetik növendékeink. E mellett gondoskodni kellene mindenütt fedett játszó- és pihenőhelyekről. (Mintául szolgálhatott e tekintetben a volt pozsonyi siketnéma-intézet, ahol esős időben is kint maradhattak a növendékek.) A testnevelési órák számát emelni kell. Ajánlja a házi torna-versenyek megrendezését, valamint a felnőtt siketnémáknak — a sportjátékokban — a hallókkal való együtt működését.

Az iskola csak irányt és tanácsot ad a test további fejlesztésének előmozdítására. A test tökéletesítését egymaga nem adhatja meg. Előadó fejtegetéséhez *G. Lehmann* szólt hozzá, aki a siketnémák különféle irányú mozgáskészségéről itt-ott már eddig is végzett tudományos megfigyelésekre és az összehasonlító mérésekre hívja fel a hallgatóság figyelmét. Kíváncsi volna, — úgymond — hogy a kísérletezések ilyen irányban minél inkább kiszélesedjenek. Ugy tudja, hogy a moszkvai egyetemen végeznek ezidőszertint oktatástügyünket érdeklő, komoly vizsgálatokat. Való igaz, hogy növendékeink között vannak jó beidegzéssel megáldottak, elevenek, rugalmasak, jó megjelenésűek; de igen sokan vannak soraikban a rhythmust nélkülözők, merev, egyensúlyozatlanok. A siketnémák testi állapotára irányuló vizsgálatnak ezenfelül az internátusi és externátusi életre is ki kell terjeszkednie. Ezek a vizsgálatok lesznek hivatva megállapítani azt a körülményt is, vajjon a zárt intézetekben történő nevelés, mily mértékben rejt veszélyt növendékeink testi állapotára s viszont milyen előnyök mutatkoznak utóbbit illetőleg az externátusos neveléssel kapcsolatban?

Hebeler „A siketnémák testnevelésénél figyelembe veendő alapelvek”-ről értekezett. Előadó a siketnémák testnevelésében több időszakot különböztet

meg és a legkisebbek játékos testneveléséből kiindulva elvezet a felnőttek komoly sportszerű testneveléséhez. A systematikus torna helyett a természetes, a szabadban űzött, az ősember mozgásformáihoz (futás, ugrás, dobás) alkalmazkodó újabb testnevelési irány van kibontakozásban. A harmonikus nevelés szükségességét hangoztatják lépten-nyomon. Az értelmi nevelést tehát megfelelő testi neveléssel kell kiegészíteni. Ezen a téren más a kisgyermek életszükséglete, más a fejlődésben lévő és egészen más az éretteké, a felnőtteké. Ami a fejlődés szempontjából a hallókra áll, vonatkozik az nagy általánosságban a siketekre is. A kisgyermek eleinte magányosan játszik, később keresi a játszótársat, a pajtást; később a csoportos, tömeges mozgás-forma elégíti ki inkább. Játék közben a gyermekek ide-oda futnak, kar-, törzsmozgásokat végeznek, kiabálnak birkóznak, elesnek, sírnak, felkelnek, nevetnek stb., tudattalanul, észrevétlenül testgyakorlást végeznek. Közben elérkezik az iskolázás korszaka, amikor a kisgyermek a családi környezetből az intézetbe kerül. A család és iskola közötti hézagot, a megváltozott életet iparkodunk áthidalni azáltal, hogy játékos modorban, a kicsinyek nyelvén és szokásán foglalkozunk velük és a siketség folytán fennálló testi és lelki fogyatkozásokat törekszünk eltüntetni, avagy kiegyenlíteni, kiegyensúlyozni. A kis siketnéma eleinte jelekkel érteti meg magát, lelki életének jelekkel ad kifejezést, tehát az ő benső élete a külső mozgással valóban a legszebb harmóniában van. E mellett nagyon sok mesterséges mozgás ad a siketnémának alkalmat mozgások utánzására, pl. mozgó tárgyak: vonat, kocsi, autó, tűzoltó, villamos, szélmalom, vagy pl. állatok járása, futása, madarak repülése, vagy különböző munkáknál előforduló mozgások utánzása: kalapálás, gyalulás, fűrészelés, kaszálás, harangozás, taligálás, gyümölcszedés, biciklizés, evezés, favágás, lovaglás, stb. A gyermeki fantázia működésének megindítására alkalmas játékformákról kell gondoskodnunk. A gyermekek maguk is igen sok játékot hoznak magukkal, melyeket mi lehetőleg alkalmasokkal egészítsünk ki, pl. bűvócska, fogócska, hol vagy Péter?, gyere velem, labdafogás, labdahajszó, birkózás a fogásért, ugrás akadályokkal, járás-futás, ügyességi gyakorlatok, bukfenc, cigánykerék, társasjátékok, szereken a mászó-kulcsolás, mászás, hintázás, magas és távolugrás. A szerek ezen a fokon inkább csak mint az akadályok leküzdésére alkalmas eszközök jönnek tekintetbe. Valamennyi gyakorlatot játékosan eleven formában végeztessük, mert az felel meg a gyermek lelkivilágának. A systematikus munka e fokon lehetőleg kerülendő. Ezekkel a mozgásos, lazító, rugalmasító játékokkal és testgyakorlatokkal a szervezetet az iskola káros behatásai ellen erősítjük, éppen ezért az előkészítő osztály elfoglaltságai közé iktatott játékos elfoglaltságon kívül legalább napi egy órai rendszeres testgyakorlatozást kell külön folytatnunk. A beiskolázástól számított három esztendő a legkritikusabb időszak tanulóinkon. Ha ezalatt az idő alatt alkalmas testgyakorlatokkal megakadályoztuk a tartáshibák fellépését, akkor a későbbi években már könnyebben vesszük fel a harcot a mindig

fenyegető bajokkal szemben. A közép és felső fokon is figyelemmel kell lennünk a helyes és természetes testtartásra. A mozgásokban mutatkozó rendellenességeket pedig alkalmas módon ki kell küszöbölnünk.

A közép és felső fok testgyakorlás-menetében már megállapítható bizonyos rendszer, melynek célja egy-egy óra keretében az egész szervezet munkába fogni, s azt tetőtől talpig és viszont megmozgatni, fel-frissíteni; a mutatkozó merevségeket megfelelő lazító gyakorlatokkal eltüntetni, a renyhe izomzatot munkára serkenteni és rugalmassá tenni, az az egész gyermek-embert lelkileg felszabadítani, felüdíteni.

A régi óratervektől eltérően manapság általánosan egy újabb óra-beosztás van érvényben. Ez az órabeosztás a normál óratervektől eltérően az egész órát két részre osztja fel. Az óra első része (15-20 perc) test iskolázásával, tartás gyakorlatozásokkal, míg a második része (15-30 a tulajdonképeni testgyakorlással: izomerő, ügyesség és kitartó munkával foglalkozik.

Az első rész a tulajdonképeni alakító munka, amely magában foglalja *a)* a testalakítást, tartás-iskolázást, és *b)* a mozgások alakítását, a mozgás-iskolázást.

A) A tartás-iskolázás feladata általában a test alakján és külső megjelenésén mutatkozó kisebb rendellenességek kiegyenlítése a testi benyomások felébresztése, a test harmonikus felépítése és a felfelé törekvés útjának egyengetése. Egyedül testgyakorlatokkal ez a cél el nem érhető. A testgyakorlást e mellett kísérje az utánzandó példa, a helyes elképzelés, a szabadság felé való lelki törekvés és a helyes alak elnyerése után való vágy épűgy, mint az iskolai élet általános lelki felszabadulása.

A tartás-iskolázás az egész testet tudatos egybeolvadó mozgásokkal munkálja meg (kerüli a merev tartást) a gyermekeknél, amennyire csak lehet játékosan, (a képzelet szárnyán) utánzó mozgásokkal. A tartás-iskolázásoknál törekvésünknek fokozottabb mértékben oda kell irányulnia, hogy az egyedet saját testének képzése érdekében minél inkább megnyerjük. Mindenki a saját testét is figyeli és mindenki a neki legjobban megfelelő, leginkább alkalmas ütem beosztással gyakorol. Az egyöntetű ütemben való gyakorlásra ritkán és csak később kerül a sor.

B) A mozgás-iskolázás feladata, hogy a mozgásoknak physiológiaiag helyes lefolyását és az örök törvényen alapuló gazdaságos felhasználását biztosítsa.

A mozgás akkor helyes, ha a feladatot a legcsekélyebb erőbefektetéssel végezzük. Minden mozgás a test központjából indul ki. A végtagok aztán követik azt. Az előkészítő mozgás-iskolázással egyrészt a teljesítő képességek fokozását, (sport-torna) másrészt a mozgás alakításának útját (tánc-előadás) mozdítjuk elő. Gyermekeknél itt is mindig a játékos formát keressük.

A mozgás-iskolázás mérsékelt idejű (tempo) és mérsékelt erőtkifejtő gyakorlatokkal indul meg és a mozgás-formák egész skáláján át-

vezet a lassu, vontatott, könnyű kivitelű mozgásokról a legélénkebb ütemű és legnagyobb erőt kifejtő mozgásokhoz. E munka közben kezdetől fogva az egyöntetű rhythmusra törekszünk.

A tartás-iskolázást mozdítják elő a járási és futási gyakorlatok, továbbá a törzs izomzatát erősítő gyakorlatok. A régebben szokásban volt 4-6-8-16 ütemes összetett gyakorlatokat ma mellőzzük és inkább az egyszerű 2 ütemes időt használjuk. Ma nem is annyira a mozgásoknál mutató tartások, mint inkább az azoknál észlelhető physiologiai hatások értékelendők, tehát a gyakorlat egyszeri helyes kivitelével még nem elégszünk meg, hanem ezután következik a fontosabb rész, a gyakorlási; vagyis a physiologiai hatások sorozatos kiváltása.

Az újszerű torna-óra második része (15-30 perc) a tulajdonképeni teljesítő munka, az izomerősítés, ügyesség és a kitartás fokozása. Ennek a feladatnak a legkülönbözőbb gyakorlatnak végzésével felelhetünk meg. Ezek közé tartoznak a verseny-futások, akadály-futások, staféta-futások, az ugrások, dobások és az ügyességi gyakorlatok különböző szereken.

A szergyakorlatoknak kettős céljuk van intézeteinkben. A rajtuk végzett gyakorlatozással egyrészt akadályokat küzdünk le, másrészt az ügyességet növeljük. Különösen esős, őszi időben, amikor már a szabadban való testedzés lehetetlenné vált, alkalmas a szertorna, mint csapattorna a test izomzatának erősítésére, a nagyobb növendékek teljesítőképességének fokozására. Az örök értékű ped. elvekre itt különösen ügyelnünk kell. A legnépszerűbb szer az alacsony nyújtó. Ezen a szeren a legkisebbek is gyakorolhatnak. A korlát és a ló csak az utolsó iskolai években fordulhat elő.

A talajtorna gyakorlatait nem lehet eléggé értékelni. Ma már ezek nemcsak az északi népek iskolatornájában fordulnak elő, de tért hódítanak az egész világon. Hatásuk rugalmasító, erősítő, bátorító s e mellett kedélynemesítő, felszabadító és pihentető. Intézeteinkben a talajtorna ma már mindenütt kellően értékelt és bevezetett testnevelői segédeszköz.

Hogy a játék mit jelent a fogyatékos érzékűek iskoláiban, erről sokat lehetne mondani. Az erő és egészség ápolása, a szív, tüdő, anyagcsere munkájának fokozása, ügyesség, tettekézség, lélekjelenlét, hidegvérűség és meggondoltság, az akarat, a természet és a jellem mind-mind a játék hatása alatt alakul hol kedvező, hol kedvezőtlen irányban. A felnőtt jelenléte azért kívánatos növendékeink játékánál, mert a játékot nemcsak megtanítani, vezetni, de a játék közben előforduló kétes helyzeteket igazságosan meg is kell bírálni. A németek vándorlása helyett — bár ez is igen kedves, hasznos és jó munka — nálunk inkább a cserkészlet honosodott meg. Szerintem a magyar fiú természetének a cserkészlet, mint a melyben oly sok a romantika, inkább megfelel. Kiki bírálja meg és válasszon belőlük. Mind a kettő kiválóan szolgálja a testnevelést is.

Még az uszásról kell megemlékeznünk, mint amely összhatásban valamennyi testgyakorlati nem felett áll. Hatása a tüdőre, szívre, anyag-

cserére, idegekre, bőrre és izomzatra oly kitűnő, hogy intézeteinkbe való bevezetése nagy áldást jelentene.* Sajnos, anyagiak híján a legtöbb intézet még sokáig fogja nélkülözni ezt a jótékony és legfontosabb testgyakorlási nemet. Ott, ahol a helyi viszonyok megengedik, az uszás tanítása a 13 életévben megindulhat. Az uszás-tanítást orvosi vizsgálat előzi meg. Ez a vizsgálat kiterjed a siketnéma tüdő- és szívvizsgálatára, egyensúlyérzékének, valamint hallójáratának és értelmének a vizsgálatára is.

A legelterjedtebb uszás-forma a siketeknél is a melluszás. E mellett a háton való uszás és a vízből mentés szintén gyakorlandó. Itt említem meg, hogy a tanfolyam hallgatóinak alkalma volt a berlini városi siketnéma-intézet növendékeinek uszás-tanítását megtekinteni, mely alkalommal mindenki személyesen és a helyszínen győződhetett meg a növendékek ügyességéről, az uszások különféle változatairól, valamint az ugrások, és az életmentés gyakorlati alkalmazásáról. Németországban az a felfogás, hogy lehetőleg egy gyermek se hagyja el az iskolát anélkül, hogy uszni meg ne tanult volna. Egyelőre azonban ez csak jámbor óhaj ott is!

Statisztikai kimutatás igazolja, hogy növendékeink jelentékeny részénél szabálytalanul felépült csontváz és gerincoszlopi elferdülések állapíthatók meg. Az a felfogás, mintha a gerincoszlopi elferdüléseknek az iskola volna az oka, téves. Nagyon sok gyermek már a szülői házból hozza magával az elferdüléseket, a tartáshibákat. Nagyon természetes, ha az iskola figyelmét ezek a jelenségek elkerülnék, s ha maga sem védekezne a bajok ellen a kellő időben és megfelelő módon, akkor a tünetek és a kisebb kezdődő bajok hamar, szinte észrevétlenül fejlődnének ki, hatalmasodnának el és testi torzulásokhoz vezetnének s éppen az iskolázás ideje alatt.

A könnyű esetekben (egyedül orvos hívatott annak megállapítására) a bevezetett különleges iskolai tornázással vesszük elejét a bajoknak, de e különleges iskolai tornát is csak az vezesse, aki annak tanítására képesítést szerzett. A súlyosabb esetek kezelésénél az orthopäda gymnastikát is alkalmazták a szakorvosok.

A spandau-i tanfolyamon alkalmam volt a különleges iskolai torna anyagát megismerni s azokat a bemutatásokon cselekvőleg is végezni. Tájékoztatóul néhány gyakorlatot alább fel is sorolok. Meg kell jegyezni, hogy a különleges tornaórákba is vidámságot, életkedvet, elevenséget igyekeznek bele vinni, éppen azért a gyakorlatok végzésénél a játékos módor és sokszor a versenyszerű forma a kívánatos.

1.) A gyakorlatozók tenyer- és térdvédőkkel felszerelve jelennek meg a teremben. Az Á) párt, a fogók pártja a terem egyik végén, a B) párt a menekülők pártja a terem másik végén helyezkedik el. Adott jelre térdén-kézen, egymással szembe futnak, miközben a fogók igyekeznek valakit megütni. Ha ez sikerül, akkor az érintett is fogónak áll be és újból megindul a terem végéről a roham mindaddig, míg el nem fogy a menekülők pártja.

*Nálunk Egerben művelik ezt tervszerűen s igen szép eredménnyel. Szerk.

2.) Az állatok (nyúl, macska, béka, foka, majom, medve, tigris) járásának utánzása, mind igen alkalmas izom- és idegerősítő gyakorlatozás.

3.) Köralakban, hasonfekvésben, egymásnak dobálják az üres, könnyű bőrlabdát. A kör közepén fekvő igyekszik a feje felett repkedő labdát kezével érinteni, ha ez sikerült neki, akkor az fekszik a körbe, akinek a dobását elfogták.

4.) Köralakban háttal ülnek egymásnak. Adott jelre térden és kézen futva párosan ismét körben igyekeznek elhelyezkedni, e közben valaki mindig késik, páratlan marad.

5.) Csúszás, mászás, ugrás akadályokon, pl. a talajon fekvők átugrása, vagy kúszás híd alatt (hídat a fiúk képeznek).

6.) Stafétafutás, közben akadályugrás.

7.) Labdajáték lóháton, vagy lóverseny.

8.) Kettős lebegőgerendán négykézlábon járás.

9.) Egy lebegőgerendán négykézláb járás.

10.) Hasonfekvésben lábemelések és törzsemelések.

11.) Fekvőtámaszban lábemelések és karhajlítások.

Ezeket a gyakorlatokat I. Müller és M. Arnold, valamint a Klapp-féle rendkívül értékes kúszó gyakorlatok egészítették ki.

Ezzel a testnevelésről szóló előadások anyagát nagy általánosságban ki is merítettem. Hátra volna még *Mimi Scheiblaue*r: (Zürich) *Rhythmus a siketnémák tanításában* című elméleti előadásának, valamint gyakorlati bemutatójának rövid ismertetése.

A siketnémák beszédtanításának sok és nehéz feladata közé tartozik az is, miként fejlesszük ki növendékeink beszédjének ritmusát, másszóval miként vezessük rá őket észrevehető hanghordozásra, helyes hangsúlyozásra. A hangok helyes kiejtésére irányuló kitartó törekvéssel, a beszéd sokoldalú gyakorlásával és a leolvasási készség megadásával kétségtelenül már igen értékes munkát végeztünk, de a ritmikus beszédnek a kifejlesztése, annak megéreztetése, állandó ébrentartása, a hangszínezés készségére való céltudatos nevelés, a hangok erősségének az észrevevése, még munkát ró tanárra, tanítványra egyformán. A siketnémák beszédje az eddigi gondos és alapos szakoktatás mellett is a legtöbbször nem kielégítő. Még az avatatlan füle tán jobban észre veszi azok nehézkes beszédjét, annak darabosságát, elmosódottságát, ritmusalanságát.

De a siketnémák és vakok mozgásaiban is sokszor tapasztaljuk az esetlenséget, nehézkességet, különféle gátlásokat, zavarokat, hibákat. Amióta rájöttek a szakértői arra, hogy a testi gátlások a lelki élet működését károsan befolyásolják, azóta úgy a siketnémák, mint a vakok intézeteiben nagyobb fontosságot tulajdonítanak a testnevelésnek. A testgyakorlás terén mutatkozó eredmények szembetűnők. Növendékeink ritmikus mozdulatok végzésére képesek, táncra is megtaníthatók épúgy, mint a hallók. De nemcsak a siketnémák, a vakok is végeznek

testgyakorlatokat: futnak, ugornak, másznak, szereken gyakorlatoznak, mintha látnának. Kétségtelen, hogy a jelzett eredményeket a fokozott és sokoldalú testmozgás segítette elő. De vajjon ezek az eredmények kihatnak-e egyszersmind a siketnémák beszédjére is? Vajjon a testileg jobban képzettek, rugalmasabbak, ügyesebbek beszédje is természetesebb színesebb, hangsúlyozottabb-e? Általában azt mondhatnók, hogy nem! Csak ott, ahol a tanár a testrhythmus, testi erő és beszédrhythmus-hangerő közötti összekötő híd felépíteti, fogjuk ennek hatását a beszéden is észrevenni.

Miért nem mutatkozik a rhythmikus testmozgásoknak a hatása a siketnémák beszédjén is épúgy, mint a hallókénál. Valószínűleg azért nem, mert a mozgásokat a siketnéma csak utánozza. Azok nem a saját iniciatívójából fakadnak. Azokat ő nem érzi, nem éli át a saját testével s emiatt az öntudatba se nyomulnak be azok eléggé. Innen van azután, hogy az élőszóba sem ültethetők át azok teljesen. A rhythmikus gymnastikának tehát azt a módját kell itt alkalmaznunk, amely annyi rhythmus-dinamikus ösztönt, ingert, lökést nyújt és valóban éreztet, mint ahogy és amely mértékben az a természetes beszédben előfordul. Ezt biztosítandó egy segédeszközzé lesz szükségünk, amely főleg az izomérzésre támaszkodik és amely esetleg még a meglévő hallásmaradványokat is felhasználja. Ugyanis nem szabad elfelejtenünk, hogy intézeti növendékeink egyrésznél még hallási szigetecskék is találhatók, amelyek azonban korántsem alkalmasak embertársaik hangos beszédjének a meghallására. A különböző országok pedagógusai évek óta keresték a siketnémák beszédtanításához vezető módokat, utakat, eszközöket. Kísérletek folynak sokféle irányban. Új módszerek születtek, melyek mind közelebb akarnak juttatni bennünket kitűzött célunk — a siketnémák beszédtanítása felé.

Alábbiakban ismertetni fogom a siketnémák rhythmikus beszédtanításának a zürichi intézetben követett és *M. Scheiblaquer* tanárnő által leírt módját.

Mint a *Dalkrose-módszernek* híve, művelője, mondja *M. Sch.* megkezdtem a tanítást a siketnémákkal. Az volt ugyanis a szándékom, hogy a rendes torna-óra mellett a rhythmikus tornát is bevezetem és gyakorlom. Azonban magam sem tudtam még, hogy magyarázat és állandó előmutatás nélkül hogyan fogom a gyermekeket elindítani, mozgásba hozni. Megkíséréltem a zongorán megadott akkordokra léptetni őket, miközben a kezeimet figyelték, tehát a harang, vagy dob helyett a zongorát használtam az üteny megadására, mivel azt vettem észre, hogy az előbbiekkal történt ütemezés legtöbb növendékem fülét sértette. A zongora-játék alkalmával keletkezett rezgéseket a zongora szekrényén úgy érzékeltettem, hogy a gyermekek kezeikkel, lábaikkal, vagy egész testükkel a zongora falához támaszkodtak. A kísérletezésnek ez a jobbára figyelemre alapított módja sem segített előbbre bennünket.

A helyes útra egyik értelmesebb tanítványom vezetett. Egy alkalommal növendékeimnek dobocskákat osztottam ki, hogy azokon dobol-

janak, magam pedig zongoráztam. Eközben egyik növendékem hirtelen felkiált: hallok! hallok! és izgatottan mutat a kezében levő dobra. Most mindenki hallani akart, tehát ujjait gyengén a dob hártájára helyezték és amint én játszottam, ők megéreztek az egyes hangok rezgéseit. Az így felfogott és megérezett hangokra most már lépettem, az ütemre (accent) dobantottam s lassan-lassan észrevettem, hogy a zene ütemeire már szabályszerűen lépnek. Ezután a felfedezésem után megint elülről kezdtük a munkát és a zenei ütem tanításánál követett eljáráshoz hasonlóan hangjegy értékeket és ütem formákat tanultunk meg úgy, hogy előbb a dobocskán éreztük azokat. Mindig úgy tanultunk, hogy ujjainkat a dobocska hártájára helyeztük; közben futottunk, ugrottunk, lassan jártunk, pontosan a zongora hangjaira és a dobocska kifeszített hártájának rezgésére. Alkalmaztuk a valódi hangjegyírást is, hogy a megérezett és felfogott rezgés írva is előttünk legyen. Hova tovább a tapintási érzék javult, finomodott, tökéletesedett, az egész testre kiterjedt oly annyira, hogy nagyon sok gyermek a dobocskát már csak néha használta s örült, hogy nélküle is jól érez. Nemcsak a rhytmus érzést adtuk meg, hanem az erőt, a hangsúlyt is észrevettük, megtanítottuk. Észrevettük ugyanis, hogy a rezgések nem csak erősebbek és gyengébbek, rövidebbek és hosszabbak lehetnek, hanem hogy mély hangoknál lassabb a rezgés, mint a magasaknál. Megéreztek a legfinomabb akusztikai különbségeket és mindent mozgássá változtattunk át, mozgással fejeztünk ki. Óriási lépésekkel haladtunk előre és siketnéma növendékeink teljesítménye nem maradt a hallóké alatt. Ezután az érzéssel felfogott, tehát megérezett és mozgással átélt benyomásoknak a beszédbe való átvitele következett. Ez a következőképpen történt: Minden hangnak aszerint, amint a zongorán játszá, hangos- vagy halk, gyorsan, vagy lassan ejtett szótag felel meg. Az első szótagról, amelyek a pá, tá, dá és hasonlóak voltak, áttértünk a szavakra, azután a mondatokra. A beszédtanításnál megtett utat ismételtük el, csakhogy most már zenével kísértük a beszédet, illetve zenével támasztottuk azt alá és érzékeltettük azt. Bebizonyult ily módon, hogy minden beszédmozgás és benyomás a zenei hangokkal egyezett és átvihető volt. Szavakkal nehéz leírni azt, amit mindenkinek látnia kellene. A beszédrytmus tanításának könnyebb megértése kedvéért egy lecke menetét az alábbiakban vázolom: A gyermekek dobocskákkal a kezükben, melyeket a fülükhez, vagy a homlokukhoz tartanak, körben állnak fel. Elkezdenek halkán játszani, a gyermekek apró lépésekkel elindulnak. Meghosszabbítják és meggyorsítják lépéseiket aszerint, amint én erősebben és gyorsabban játszom. Érzéseiket a megfelelő mozgásokkal kísérik. Ez a munka hasonlít a zenenövendékek gyakorlatozásához s az avatatlant könnyen meg is tévesztené.

Rövid, szakgatott hangokat játszom, mire a gyermekek térdeiket emelgetik; folyékonyítok, erre ők átlopódnak a padlón; nyomatékozok s erre ők dobantanak. A szabályszerű időközökben megismétlődő

hangjelzésekből keletkezik az ütem. Ennek felismerését karmozással jelzik. A továbbiakban a mozgások is aszerint fognak változni, amint változtatom az ütemet.

Ha valamely ütemformát különösebben is gyakorolunk, azt megfelelő hangjegyekkel a táblára is felírjuk, és érzékeltetjük, hogy az első ütemrész a hangsúlyozott rész. Keresünk egy háromtagú szót és azt a hangjegyek fölé írjuk: Ka- pos- vár és zongorán kísérve megfelelő hangsúlyozással kiejtjük. Minél erősebben hangsúlyoz a zongorára, annál emelkedettebb, erősebb lesz a gyermekek hangja és a *Kaposvár* szót megfelelő hanglejtéssel fogják kimondani. Tovább megyünk és játszom egy másik taktust. Tapsoltatok, lépetek rá, majd kérdem: Mely szavak illenének még ide? *Sonnen-schein*, kiáltja az egyik, mire némelyek tiltakoznak, mások meg kételkednek. Erre magam ejtem ki e szót először két, majd három ütemben és felvilágosítom a növendékeket, hogy ha a beszédben valamely szónak nagyobb fontosságot tulajdonítunk, vagy ha valami fontosabbat akarunk mondani, akkor azt nagyobb nyomatékkal, vontatottan mondjuk ki, tehát a helyes, rendes beszédben változik az ütem, a rhytmus. A gyermekek maguk is keresnek példákat, miközben szavakat ejtenek ki nyomatékkal és a nélkül, és ahol nehézségek, vagy értelmi zavarok mutatkoznak, ott kisegíték: felírom az ütemet és éreztetem azt a zongorán. Egész mondatokat készítünk elő ütemesen érzékeltetve. Ugyan azt a mondatot más-más időmértékben és hangmagasságban elmondva gyakorolják csak azért, hogy a hangot mozgékonyá, hajlékonyá tegyűk. Összehasonlítjuk a különböző mondatok ütemeit, és a zongorán megadott ütemeknek megfelelően mondatokat kerestetünk. Az egyik gyermek maga talál ki ütemet, erre a többiek utánozzák. E gyakorlatok közé koncentrációs (megfigyelő) és egyensúlyozó gyakorlatokat iktathatunk. Közben tornázunk, hogy a nehezebb ütemmozgást testileg jól tudják. Még az énekekre is sor kerül, bár az természetesen hamis, de legalább sohasem unatkozunk.

Eddig csak egy növendékcsoportról beszéltem. Ez a csoport most végezte a VII. iskola évet és amely csoport 2¹/₂ év óta részesült külön rhytmikus tanításban. Ezek a kísérletek a legegyszerűbb módok és eszközök felhasználásával később az artikulációs osztályra is kiterjedtek. A kezdőfokon levőknek meg volt az a nagy előnyük, hogy ők minden megtanulandó anyagot megfelelő rhytmikai gyakorlatokkal készítették elő. Az osztályvezetőnő egész tanítását rhytmikai alapon végezte. A rhytmus és beszéd között szoros kapcsolatot teremtett. A kísérleti osztályok évről-évre fokozatosan szaporodtak annyira, hogy a jövő tanévtől kezdve a rhytmikus tanítás, mint a beszédtanítás segédeszköze, valamennyi osztályba be lesz vezetve.

Megállapítható e már most ezek után bizonyos foku eredmény? Az intézet tanárai általában arról győződtek meg, hogy a rhytmika segítségével sok minden könnyebben volt feldolgozható, tehát az a tanítást hatékonyan támasztotta alá. Különösen feltűnik ez a VII. oszt.

eredményén, mint amely eddig legtovább részesült rhythmikus tanításban. Ennek az osztálynak a növendékei feltűnően elevenek és oly szép előmenetelt tanúsítottak, hogy inkább a nagyothallók, semmint a siketnémák osztályának a benyomását tették a szemlélőre. Ha meggondoljuk, hogy a siketnéma-oktatás a növendékek szemét mily erősen igénybe veszi, akkor számottevően értékelhetjük a rhythmus érzék ilyenmü kifejlesztésével és annak a tanításba való beállításával nyert új erőforrást. A rhythmus ugyanis kifejleszti a finom, vibrációs érzéseket; kifejleszti a még esetleg meglevő hallás-maradványokat; alkalmas helyzeteket, készségeket teremt, tehát általában új és más irányban fejleszt. Éppen ezen oknál fogva az intézetek orvosai, de a fülorvosok is különösképpen ajánlják a rhythmikai tanítás bevezetését annál is inkább, mert az, a lelkingevelés szempontjából, már eddig is igen értékesnek bizonyult. De ha nem is tapasztaltuk volna még idáig a rhythmikus törekvéseknek akár a beszédtanításra, akár az általános nevelésre gyakorolt kedvező hatását, mégis nagy annak az előnye. A rhythmikus gyakorlatok ugyanis az örömfők állandó és kimeríthetetlen forrása a növendékek számára. A rhythmikai óra a hét legszebb órája a növendék és tanár számára egyaránt. Minden kétkedőnek ezt szeretném mondani: *Gyertek és nézzétek a gyermekek ragyogó szemeit, figyeljétek azt a nagy örömföt, mely minden mozgásukban, egész lényükben kifejezésre jut s akkor majd megtérve mentek haza és az örömfnek a szikráját viszitek magatokkal ti is !*

A vakok testi nevelése

Irtá Kirschenheuter Ferenc

A vakság a test és a cselekvőképességek fejlődését hátráltatja.

A vakok betegsége a tüdővész.

A vakoknak kilencvennyolc százalékát testi munkára képezzük.

Emelkedjünk hát tudatára, hogy a vakok nevelésoktatásában a legfontosabb, az alapvető munka a testnevelésre vár. Csakis a testnevelésre építve, ennek a munkájába, eredményeibe belekapcsolva, beleszőve alakulhat ki termékenyítően a létfönntartást közvetlenül célzó gyakorlati életre való képzés.

Itt most azokban a vonatkozásokban és olyan értelemben akarok a testneveléssel foglalkozni, amely vonatkozásokban és értelemben az a vakok királyi intézete most készülő tanítási tervével kapcsolatban időszerű. És ebben a szűkített keretben sem akarok szólni azokról az általános nevelésoktatási elvekről és eljárásokról, melyeknek minden testnevelésben érvényesülniök kell, hanem csak azokról, melyek különösképen a vaksággal függnek össze, vagy amelyek a vakok testnevelésében

a vakság állapotához idomulva különösképen alakulnak, avagy legalább is különös hangsúlyozást igényelnek.

A testnevelés fontossága

A vakok intézeteinek testnevelése nem mérhető a látók iskoláiban használt mértékkel, nem azonosítható teljesen az ott „testgyakorlás” név alatt szereplő tanítási tárggyal. A vak gyermekeken a látóktól eltérően a látás hiányából származó annyi testi és mozgásbeli fejletlenség, rendellenesség vár javításra, hogy a vakok testi nevelése nemcsak a tanítási eljárásban, hanem a tanítás céljaiban és anyagában is eltér és túlterjed a látók iskoláinak hasonló tárgykörén. Használjuk hát a tantervben már az elnevezésben is a szűkebb értelmű „testgyakorlás” helyett a „testnevelés” kifejezést, hogy ezzel is hangsúlyozzuk a megoldandó testnevelési feladatok tágabb körét.

A vakok nevelés-oktatásában jórészt az e tárgykörbe tartozó munka sikerén múlik a vakoknak az életben való érvényesülése, úgyhogy az érzékeltető-oktatás és a kézügyesítés mellett a testnevelés a vakok általános képzésének legfontosabb tárgya. A testi nevelésre tartozó valamennyi feladat e tárgy keretében nem nyerhet megoldást. Jut belőlük csaknem valamennyi tárgynak, különösen azonban az érzékeltető-oktatásnak, meg az élet- és egészségtannak, de fontos testnevelési feladatok várnak a növendékek iskolán kívüli nevelésére is.

A cél

A testnevelés célja egészséges, az élet küzdelmeiben testileg helytálló emberek nevelése.

Az e célból folyó feladatok: a mozgás megszerettetése, a tájékozódásban való biztosság és gyorsaság elsajátíttatása; egészséges, erős, ügyes és arányos test fejlesztése; az akarat edzése kitartásra, a munkában való fegyelmezettségre és a közösség szolgálatára; a testápolás elemeinek megismertetése és végül a társas életben való mozgás gyakoroltatása.

A heti órák száma

A nevelőtagozaton: az I—II. osztályban heti 6—6, a III—VIII. osztályban heti 3—3 óra; a III—VIII. osztályban télen-nyáron hetenkint egy-egy játékdélután legkevesebb 2—2 órai foglalkoztatással.

A szakképzőtagozaton: az I—III., valamint a pótlóosztályban heti 3—3 óra és télen-nyáron hetenként egy-egy játékdélután legkevesebb 2—2 órai foglalkoztatással.

A tanítás anyaga és földolgozása

Csak azokról az új anyagrészekről és a módszeres munkának csak ama vonatkozásairól essék itt szó, melyekkel a most érvényben lévő tantervet bővíteni kellene.

1. Órakozi testgyakorlatok

A rossz testtartás, gerincelferdülés és az iskola egyéb káros hatásai a nevelőtagozaton az elméleti és zenei órák elején két percig tartó lélekzési-, törzs- és lábgyakorlatokkal ellensúlyozandók. Hosszabb, avagy a szabadban, az udvaron töltött szünetek után e gyakorlatok mellőzhetők.

2. Testedző játékok

A vakok testi nevelésében különösen fontos szerep jut a testedző játéknak. Számítalan egyszerű, természetes, olyan mozdulatot és mozdulatkapcsolást sajátít el a gyerek játszás közben, melyeknek elsajátítására a maga kevésmozgású életében soha nem volt alkalma, amelyeket semmiféle más tárggyal kapcsolatban az iskolában nem tanulna meg.

A játékban nyílik először alkalma a vak gyerekeknek, hogy saját kezdeményezéséből, saját elgondolása szerint céltudatosan alkalmazza, a körülötte folyó cselekvő életbe belekombinálja mozdulatait, testi erejét, ügyességét, tájékozódási készségét. A játék önálló cselekvésre útal s ebből önbizalom, bátorság és leleményesség fakad.

A testnevelési órák tanítási anyaga nem foglalkoztatja annyira a vak gyerek kedélyét, mint a látót, nem gyönyörködteti annyira, mint am azt, mert nem látja társai mozgását, sem az együttes munka összehatását, a kialakuló képeket. A játékban közelíti meg meg leginkább a vak gyerek lelki, kedélyi hullámozása a látót, a játék őt is ép úgy fölfrissíti, föleveníti, mint a látót.

A testedző játék a nevelőtagozaton az I. és II. osztály anyaga.

A vak gyerekekkel sokat kell gyakoroltatni az egyes játékokat, hogy annak minden részletét, fortélyát jól megismerje, hogy kedvvel játssza. Tehát ne sok játékot, keveset tanuljon, de azokat jól tanulja meg. A játékot olyan fokig kell gyakoroltatni, mégpedig minden egyes gyereket a játéknak lehetőleg minden szerepében, minden helyén játszattva, hogy a gyerekek vezetésünk nélkül, távollétünkben is képesek legyenek a játékokat önállóan játszani. A tanár jelenlétében is elsősorban a gyerekek örködjenek a játékszabályokon. Nagyobb gyerekek játékaiban ítéljen a magukválasztotta bírő, a tanár csak végső esetben lépjen közbe igazságos, gyors ítéletével.

A vak gyerekek játékait a látó gyerekek játékaiból alakítjuk át nekik megfelelően. A különböző játéktanító vezérkönyvek, játékgyűjtemények bőven nyújtanak ehhez anyagot. Az így átalakított játékok szabályaihoz ne ragaszkodjunk mereven. Ha játékközben a gyakorlat a vaksággal összefüggő okokból a szabályok megváltoztatását kívánja, változtassunk tartózkodás nélkül. A gyerekek azokon a játékokon, melyeket nagy gyakorlottsággal és kedvvel játszanak, néha öntudatlanul, vagy tudatosan, vaksági állapotuknak megfelelő apró változtatásokat eszközölnek. Támogassuk az ilyen változtatásokra irányuló törekvéseket s a gyerekek változtatásait használjuk föl a játékok kialakításában, hogy

azok minél tökéletesebben, sajátosan a vakok játékaivá alakuljanak. Változtatásainkkal elérhetjük, hogy az egyes játékok teljesen a vakság állapotához idomulnak. Az ilyen változtatásoknál mérlegeljük mindig behatóan a növendékeknek a játszás folyamán önkéntelenül megnyilatkozó hangulatváltozásait, óhajait, panaszait.

Ha netalán maguk a vak gyerekek között fejlődne ki játék, az ilyet természetesen elsősorban föl kell karolnunk és fejlesztenünk.

3. Tájékozódási gyakorlatok

Cél az érzékeltetőoktatási órákon szerzett tájékozódási készség továbbfejlesztése és a testnevelés szolgálatába való állítása, mégpedig először a mozgások gyorsaságának és az érzékszervek igénybevételének fokozásával, másodsor a mozgási terület tágításával, harmadszor megterhelésekkel.

Nem kapcsolhatók be a testnevelési órák keretébe az olyan tájékozódási feladatok, melyek céljuknál és az érzékszerveknek a cél elérése érdekében való működésénél fogva lassú, a testnevelést különösképen nem szolgáló, vagy azzal össze nem egyeztethető mozgásokkal járnak. Ilyenek például a szaglás segítségével való tájékozódás gyakorlatai. (Ez természetesen nem jelentheti azt, hogy az ezirányú alkalmoszerűségeket például kirándulások alkalmával kiaknáztatlanul hagyjuk.) Épúgy nem tűzzük ki célul az intézet egyes helyiségeinek fölkeresését, vagy csak az intézet kertjének tekervényes útjain elérhető célok felé való haladást, avagy általában olyan tájékozódási gyakorlatokat, melyeknek megoldása nem szolgál közvetlenül egyben testgyakorlási célokat is. Az ilyen feladatok megoldása mind az érzékeltetőoktatás keretében marad.

Ennek megfelelően a *tanítás anyaga a következő*:

A nevelőtagozat I—VIII. osztályaiban: 1. Járás szabályos testtartással és végtagmozgásokkal. 2. Haladás egyenes irányban. 3. Haladás állandóan hangzó cél felé; a hangforrástól való távozás. 4. Időnként megszólaló, később csak egy ízben megszólaló hangos cél elérése; időnként megszólaló, majd csak egy ízben megszólaló hangforrástól való távozás. 5. Meghatározott néma cél elérése. 6. Hőmérsékletkülönbséggel jelzett cél (nyitott ajtó vagy ablak, fűtött kályha, szabad tűz) elérése. 7. Levegőmozgással jelzett cél (nyitott ajtók és ablakok közötti levegőáram által jelzett ajtó vagy ablak) elérése. 8. Különböző anyagú talajjal, útburkolattal jelzett irányokban való haladás. 9. Akadályok (fal, fa, nagyobb tárgyak) előtti hirtelen megállás haladás közben az akadályok érintése nélkül. 10. A szembe jövők elkerülése, haladás ívalakban, körben.

Változatok a fenti gyakorlatokban. A gyakorlatok végeztetendőik:

- a). különböző gyorsasággal járva és futva; b). cipőben, lábujjakon, mezítláb; c). ismert és ismeretlen zárt helyiségekben; d). ismert és ismeretlen szabad területen; e). sík és hullámos terepen; f). csendben és zajban; g). hideg és meleg időjárásban; h). szélcsendben és szélben; i). száraz és nedves időben; j). padlón, puha és kemény talajon, hóban;

k). előre, hátra és oldalt haladva; l). terhelés nélkül; egy, vagy mind a két kéz megterhelésével; m). óvatosan szállítandó megterheléssel; n). hangos vagy néma akadályok elkerülésével; o). a távolságok fokozásával.

A tájékozódáshoz való képesség egyéni adottságoktól, főképp az érzékszervek és azok működésének tökéletességétől, a zsengekori nevelésben szerzett beidegzés és gyakorlottság mértékétől, a környezetbe való belehelyezkedésre irányuló gyakorlati érzéktől és az értelmi képességektől függ. Az egyesek teljesítményei ebből folyóan a tájékozódásban nagyon különbözőek lévén, a növendékek osztályonkinti, csoportonkinti együttthaladása el nem várható.

A haladás, a fejlődés üteme és az elért eredmény a tájékozódásban főképp nem a teljesítmények, a megoldott föladatak különbözőségében, sokféleségében nyilvánul meg, hanem azokban a méreteken, melyek a föladatak megoldásához szükséges időt, gyorsaságot, az irányválasztás szögelhajlásának fokát, a cél elérése végett megtett útvonal hosszúságát, megterhelés esetén az odábbított tárgy nagyságát, súlyát és az érzékszervek működésére ható gátlások (zaj, szél, puha talaj stb.) hatóerejét jelzik.

Mint hogy sem az egy csoportba osztott növendékek együttthaladása el nem várható, sem a gyakorlatok sokfélesége, nagy száma nem döntő tényező sem a tájékozódási képesség fejlesztésében, sem a tájékozódási készség megítélésében, a tanterv mellőzheti a tanítási anyagnak osztály- és csoportonkinti elosztását. Elég, ha — úgy mint föntebb láttuk — elősorolja a gyakorlatok főbb alakjait, megváltozataikat s azoknak a különböző osztályokban, csoportokban a növendékek képességeihez alkalmazott megválasztása, valamint a velük kapcsolatos követelményeknek méreteken nyilvánuló megállapítása, fokozása, a testnevelési tanárra vár, aki azt a növendékanyag ismerete alapján készített tanítási menetben, főképp azonban a gyakorlatoknak tanításközlben az egyes növendékek egyéniségéhez mért alkalmazásában juttatja kifejezésre.

Az olyan nagymértékű látásmaradvánnyal rendelkező növendékek, kiknek a tájékozódási gyakorlatokra szükségük nincs, föltéve, hogy látásukat a szakorvos maradandónak itéli meg, tájékozódási gyakorlatokat nem végeznek, velük az e gyakorlatokra szánt idő alatt más testedzési gyakorlatok végeztetendők. Ellenben bevonandók a gyakorlatok végzésébe azok a látásmaradvánnyal rendelkező növendékek, akiknek látása a szakorvos megállapítása szerint gyöngülő. Ezeknek szeméi a gyakorlatok végzése alatt keskeny, a homlokot szabadon hagyó, épen csak a szemeket eltakaró szalaggal bekötendők.

A gyakorlatok hangzó céljainak hangforrásai változtatandók. Lehet hangforrás: beszéd, ének, taps, síp, csengettyű, kerepelő, zörgő tárgyak, járóművektől hangos úttest, zúgó patak stb. Hasonlóképp változtatandó a zajban végzendő gyakorlatoknál a zaj, mely lehet gyermeklárma, ének, zene, különböző mesterséges zörejek, uccalárma stb. De változtatandó a zaj erősítéssel, gyöngítéssel, közelítéssel, távolítással is.

A terhelések lehetnek: tanítási eszközök, felszerelési tárgyak, ruhadarabok, deszka, a szabadban kő, fadarab, galy stb. Óvatosan szállítandó megterhelések lehetnek: törékenynek föltételezett tárgyak, hangszerek, vízzel telt edények, amikor a többi mellett az is egyik föltétel, hogy a vizet nem szabad kiönteni. A föladatak nehézségei a megterheléseknek súlyra, alakra, terjedelemre való változtatásával fokozandók.

A gyakorlatok végezthetők egyenkint és több tanulóval egyszerre. Ha oly kis mozgási körben folynak, melyben a gyakorlatot végző tanuló mozgásait a tanulók hallásukkal kísérhetik, célravezetőbb az egyenkinti gyakorlás. Ilyenkor a tanulók sorban állanak, a gyakorlatot végző a sorból indul ki, útját a többiek figyelik, ellenőrzik, a tanár közben véleményeiket kérdi, úgyhogy a gyakorlatozás tömegoktatássá alakul. Ha két, vagy több tanulót elkülönítve indítunk közös cél felé, a munka termékeny versengéssé fejlődhetik.

Hangos célul látásmaradvánnyal bíró, vagy olyan gyereket alkalmazunk, aki leginkább nélkülözheti a gyakorlást. Szelíd, biztató, jókedvű bánásmód mellett a növendékek érzékszervei, idegei nyugodtabban, eredményesebben működnek. A gyakorlatok minden változatukban könnyebbről nehezebbre haladva végeztetendők, de ha egy gyakorlatot, vagy gyakorlatváltozatot valamely tanuló nem képes végrehajtani, ez semmikép se lehet ok arra, hogy tovább ne haladjunk, hogy a következő változatot ne végeztessük vele. Valamennyi gyereknek valamennyi gyakorlatot és változatot gyakorolnia kell.

A gyakorlatok összes változataikban minden növendékre nézve azonosak. Csak a változatok nehézségeinek gyorsaságban, távolságban, időben, megterhelésben és egyebekben való fokozása alkalmazkodik a növendékek képességeihez, iskolázottságához. Megeshetik, hogy egy és ugyanazon osztályban ahány tanuló, annyi fokán áll a tájékozódási képességnek és készségnek. A növendék munkája akkor megfelelő, ha önállóan, tettelegesen, vagy szóbeli segítség nélkül felel meg a gyakorlatban rejlő föladatnak. A nehézségeket mindig csak akkor fokozzuk, ha a tanuló a gyakorlatban kitűzött föladatot önállóan vagy lényegtelen segítséggel oldotta meg.

4. Népies és talajgyakorlatok

E valamennyi fiú- és leányosztályban úzendő gyakorlatokból csak néhányat említünk itt példaként az alsóbb osztályok anyagából. Egyedül végzendők: bukfenc, nyúlugrás, békajárás (guggoló helyzetben), leülés törökös ülésben és fölkelés összetett kezekkel, zsákbanfutás, járás falábakon, csúszkálás jégen; alkalmazott mozgásformák: tárgyak cipelése, lökése, elhajítása; védő és támadó mozdulatok. Társas gyakorlatok: taligázás, ujj- és bothúzás, kéztolás, páros leülés és fölállás egymásba akasztott karokkal, lovaglás egymás vállán, hordógurítás, (bukfencezés négykézláb térdelő csoport hátán), szánkázás gyerekek által vont szánon. (Több mint nyolcvan ilyen gyakorlatot tervez a készülő tanterv az összes osztályok számára).

Ezek a gyakorlatok különös fontosságúak, mert játékszerűek s a test, meg a végtagok rendkívül sok lehetséges helyzetével és számtalan olyan mozgásformával ismertetik meg a tanulót, melyről, ha itt nem, másutt képzeteket nem szerez. Emellett ezek a gyakorlatok kiválóan ügyesítenek, hajlékonyá, rugalmassá teszik a testet, az érdeklődést s a jó kedélyt állandóan fönntartják. Minthogy nagyrészüik társasgyakorlat, kiválóan alkalmasak az összetartás, együttműködés és alárendelés szükségességének megéreztetésére és ezeknek az erényeknek a fejlesztésére. Mindenütt, ahol közös igyekvés biztosítja a sikert, a kölcsönösség tudata ébred ez s ennek az ápolásával közelebb visszük növendékeinket a társadalomhoz, a társadalom munkásságába való bekapcsolódásnak a gondolatához és a bekapcsolódás szükségszerűségének megértéséhez. Játékszerű voltunknál fogva ezek a gyakorlatok kiváltkép a játékdélutánok, kirándulások számára, valamint a cserkészetnek nyújtanak kitűnő anyagot.

5. Buzogánygyakorlatok

A szakképzőtagozat fiú- és leányosztályaiban tanítandók. Az anyag : egyszerű gyakorlatok lendítéssel, billentéssel, kar- és kézkörzésekkal.

6. Atlétikai gyakorlatok

Futás. Olyan akadálymentes, nagy, szabad területen végeztetendő melyet a tanulók jól ismernek, amelyen jól tájékozódnak. A félénk gyereket kezdetben társaival kézenfogva futtatjuk, hogy a hosszú futólépéseket saját magán megismerje, azok beidegzését elsajátítsa. Mihelyt azonban az első hosszabb futólépések jelentkeznek, a vezetővel való futtatás megszűnik. Futásnál követelmények: a természetes, helyes, rugalmas testtartás, lélegzetvétel, láb- és karmunka.

Versenyfutásnál sohse hiányozhatnak a hangzó célok. Mégpedig gyorsfutásnál, hogy az összeütközés elkerültessék, minden futó külön-külön hangos cél felé fut, így is a megfutandó távolságokhoz képest a futók egymástól 5—10 lépésnyi távolságban indítandók. Gyorsfutásban a futó semmiféle vezetést, támaszt nem vehet igénybe. Leghelyesebb, ha maga a tanár az egyik cél, akinek a futókhoz intézett hangos útásításai, a célban állva érvényesülnek legjobban.

A kitartó futás folytonosságát, nyugodtságát, könnyen zavarhatják tájékozódási nehézségek. Ezeket kerülendő, a növendékek körben futnak úgy, hogy a kör közepe felőli kezükben egy körbenfutó zsinórba fogódzkodnak, mely együtt halad a körben futókkal. Egymás kezét fogva futtatni nem ajánlatos, mert a futók egymást akadályozzák.

Ugrás. A távol-, magas- és mélybeugrásnál egyaránt főszempont a helyes, rugalmas mozgásformáknak (stilusnak) a roham (látásmaradvánnyal bírónál), lendületvétel, elugrás, repülés és leugrás közben való elsajátítása. Ezek a mozgásformák külön-külön keletkezésük részleteiben tanítandók.

Dobás. Anyag: a nevelőtagozat III—VIII. és a szakképzőtagozat valamennyi fiú- és leányosztályában tömött nagy bőrlapda dobása távolba és magasba; a szakképzőtagozat fiúosztályaiban dobás súlydobó golyóval dobókörből. A munka lényege nem az elérendő nagy távolságok, magasságok, hanem a helyes, lendületes mozgásformák (stilus) kialakítása.

7. Birkozás

A nevelőtagozat VII. osztályától kezdve a fiúk üzik. A birkozás az a sport, amelynek üzésében a vakok leginkább képesek megközelíteni a látók készségeit s a vakoknak az egyedüli párharcos sportja, melyben a küzdelem a kedvező helyzetek teremtetésével, azok kihasználásával és az ellenfél előnyeinek lerontásával jár. Téli nedves időjárásban a játékdélutánok kedves teremfoglalkoztatása. A szabályok és fogások megismertetése és gyakoroltatása tömegoktatásként történik. Könnyen kezelhető, pormentes szőnyegen üzendő.

8. Úszás

A nevelőtagozat VII. osztályaitól kezdve fiúk és leányok tanulják. Anyag: Úszógyakorlatok szárazon tagszabadgyakorlatokként, a szárazon-úszáshoz való hevederfelszerelésen és az intézet fürdőmedencéjében. Úszás úszodában és szabad vízben. Úszógyakorlatok: egyenes és fejsegrás, mellúszás, víztaposás.

9. Kirándulások

A nevelőtagozat III. osztályaitól kezdve fiúk és leányok havonként egy fél- vagy egésznapos kirándulást tesznek. A kirándulások anyaga: a közlekedési eszközök használatában való gyakorlás, tartós gyaloglás sík és hegyes vidéken, járás erdőben (nyáron és télen hóban); akadályok (árok, sövény, patak, bozótok) leküzdése; sziklák, fák megmászása; fürdés veszélytelen helyen a szabadban; a hallás gyakorlása távolról jövő hangokon, távolságmegbecsülések a járás időtartama és a hangtávolságok alapján, tájékozódás a szabadban. A kirándulások munkarendjébe a testnevelési feladatokon kívül más tanulmányi feladatok is bekapcsolhatók, melyek az érdekelt szaktanárok részvételével oldandók meg.

Ötletszerű kirándulások nem eredményesek. A kirándulás tervét apró részletekig készítse el a tanár előre s ismertesse meg a növendékekkel, akiknek a kiránduláson állandóan tudniuk kell, hol vannak, micsoda feladatok, élmények várnak rájuk.

A kirándulás gyakorolja a növendéket fáradalmak, az időjárás viszonyosságainak, éhségnek, szomjúságnak, elviselésében, de ne okozzon kimerülést és ne tüzzön ki olyan feladatokat melyeknek megoldása a növendékek testi épségét veszélyezteti. Időtartam, távolság, pihenés a növendékek életkorához és testi arravalóságához mérendők. A kirándulás a maga egészében is legyen mindig szórakozás, pihenőibe játékok,

énekek, tréfás testedző és tájékozódási gyakorlatok, versenyek igtatandók. A meneteléseket népies és hazafias dalok tegyék vonzóvá. Elv, hogy a kirándulások minden tekintetben, amennyire csak lehetséges, minél kevésbbé térjenek el a látó tanulókétól. Itt nyílik leginkább és a legtöbb irányban alkalom arra, hogy növendékeink tudatosan szembeszálljanak a vakság hátrányaival s azokat erős akarattal, leleményességgel, kitartással leküzdjék, amire céltudatosan útaljuk is őket.

A szabad természet épúgy megkedveltethető vak növendékeinkkel, mint a látókkal. Sohase mulasszuk el fölhívni figyelmüket az általuk is hozzáférhető szépségekre, természeti érdekességekre s találjuk meg a módját, hogy lelküket megértésre, gyönyörködésre hangoljuk.

Kirándulócsoporthoz, tekintettel a növendékek testi épségét veszélyeztető eshetőségekre, a tanár ne vezessen egyedül. Kis gyerekeknél legalább minden 14, nagyobbaknál legalább minden 24 növendékre jusson egy-egy felelősségteljes vezető, illetve felügyelő személy.

Irodalom

Nagy Péter: „Siketnémák oktatásügye Magyarországon“ című munkájának ismertetése. Az amerikai annals of The Deaf folyó évi márciusi száma Nagy Péter váci siketnéma-intézeti igazgatónak a „Siketnémák Oktatásügye Magyarországon“ című munkáját ismerteti. A munka III. fejezete a siketnémák oktatásügyének jelen állapotával foglalkozik s ezt részletesen leírja.

Ismerteti oktatásügyünk szervezetét, az intézetek adminisztrációját, a tanítási módszert, táblázatban szemlélteti az 1925-1926. évi intézeti állapotokat stb. Foglalkozik tanárképzésünkkel, említést tesz a siketnémák és vakok tanárai orsz. egyesületéről, ennek hivatalos lapjáról, a Cházár András Otthonról, s a siketnémák váci muzeumáról. *Pirovits.*

Herodek Károly: A csökkentlátású gyermekek védelme és oktatása. (A Gyermekevédelem Lapja. 1930. január). A több mint fél ívre terjedő tanulmányban a szerző történelmi visszapillantást vet az ügyre, elmondja, hogy hogyan létesítette a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézetében a csökkentlátásúak osztályát, melyet követendő példának, mintának szánt. Kívánja hasonló osztályok, iskolák létesítését a fővárosban és mihamar legalább az egyetemi városokban. Közli a gyöngénlátóknak a vakok kir. intézetében lévő osztályából 16 növendék szembetegségét:

5 szaruhártyalob	2 szemidegsorvadás
2 szaruhártyheg	1 szivárványhártyalob
2 veleszületett csökkentlátóság	2 szürkehályog

2 szemrengés.

Tárgyalja, hogy mekkora látóképeséggel valók a gyermekek a csökkentlátásúak iskolájába. *Levinson* (Berlin) szerint olyanok, kik legalább 1 méterről olvasnák ujjakat (alsó határ) s akiknek a látása jobban látó szemükön a rendszernek $1/4$ -énél, azaz $5/20$ -ánál nem több (felső határ). *Hay Percival* angol és *Lundsgard* kopenhágai szemorvos szintén $1/4$ -ben ($6/24$ -ben) állapítja meg a felső határt. A csökkentlátásúak glasgowi iskolájába olyanokat vesznek föl legszívesebben, akiknek látása $6/60$ -nál nem nagyobb. Amerikában a szemüveggel elérhető legnagyobb fokú javítás után $5/15$, a Vakok József Nándor Kir. Orsz. Intézetében pedig Bartók Imre dr.-nak, az intézet szemorvosának megállapításai szerint $5/20$ a felső határ. Foglalkozik még a szerző a gyöngénlátó gyermekek lelkiségével, oktatásuk módszerével, iskoláik szervezetével és végül pályaválasztásukkal. - (Kf)

G. Ferreri: La respirazione fonica nei balbuzienti. Firenze, 1930. A szerző Flatau és Dr. Gutzmann idevonatkozó kutatásai alapján a dadogók lélekzésére vet világot. Ezek után módszerét írja le, amellyel a dadogók asynchronikus lélegzését fegyelmezetté teszi. *Michels.*

Herodek Károly: Egy veszedelmes betegség. (Gyermekvédelem. 1939. április). Az értekezés a vakok kir. intézete siket vak növendékének, M. Kálmánnak az esetét ismerteti. Az agyhártyagyulladás, melynek következtében megsiketült és megvakult, szellemi képességeit se hagyta érintetlenül. Itélőképessége az írásképek fölfogásában és megtartásában, következőleg a hangos beszéd elsajátításában gyöngé, de erkölcsi érzéke kifogástalan; a tulajdonjog iránti érzéke fejlett, kedélyes, társait megtréfálja, közügyessége kitűnő, a kosárfonásban pontos és szorgalmas, jól tájékozódik, a vak növendékek szeretik. Az 1912. évi vakságügyi statisztika szerint Nagymagyarországon 66 férfi és 36 nő vakult meg agyhártyagyulladásban, a múlt iskolai évben oktatott siket-néma gyermekeink közül pedig az orsz. gyógypedagógiai szakfelügyelőség kimutatása szerint 19.8% siketült meg e betegségben. - (Kf)

G. Ferreri: Contributi Pedagogico-didattici della R. Scuola di Metodo „Girolamo Cardano“. Milano, 1930. A L. Educazione dei Sordomuti, című olasz siketügyi szaklap megszűnése óta G. Ferreri, az olasz siketügyi tanárképző igazgatója, pedagógiai röpiratokkal tájékoztatja az olasz és külföldi szakköröket az aktuális szakkérdésekről. A legutolsó 12. röpirat tartalma: 1. A tanárképzés. 2. A tanárjelöltektől megkívántató minősítés. 3. A többi gyógypedagógiai intézetek szakembereinek képzése 4. A szakfelügyelet. 5. A siketek oktatásügyének újabb problémái. 6. A fülorvos szerepe a siketek intézetében. *Michels.*

Egyesületi és intézeti élet

Meghívó

a Siketnémák és Vakok Tanárai Országos Egyesületének Debrecenben, a Siketnémák áll. s. Intézetében folyó évi június hó 28.-án és 29.-én tartandó XXVII. rendes közgyűlésére.

A közgyűlés tárgysorozata:

I. Június hó 28.-án szombaton d. e. 10 órakor.

- 1.) Elnöki megnyitó.
- 2.) A titkár jelentése az egyesület állapotáról és működéséről.
- 3.) A szerkesztők jelentése az egyesületi lap állapotáról és működéséről.
- 4.) A pénztáros jelentése a pénztár állapotáról és a tagdíjakra vonatkozó indítványa. — Az üdülőháza vonatkozó pénztárosi jelentés.
- 5.) A számvizsgálók jelentése alapján a felmentvény megadása.
- 6.) A pénztáros előterjeszti az 1930-31. évi költségvetést.
- 7.) Tagfelvétel, tagtörlesztés. (Titkári bejelentések alapján.)
- 8.) Tisztikar és a választmány megválasztása.
- 9.) Indítványok.

II. Június 29.-én vasárnap d. e. 9 órakor.

Szakelőadások.

- 1.) *Michels Fülöp* tanár: Beszédpedagógia, különös tekintettel a siketek megszólaltatására.
- 2.) *Dr. Bernáth István* tanár: A vakok magánjogi jogviszonyairól.
- 3.) *Piroska Károly* tanár: Összefoglaló áttekintés a siketnémák tanításának jelenéről és sürgősen megoldandó problémáiról.*

Herodek Károly s. k.
egyesületi elnök.

Vollmann János s. k.
egyesületi titkár.

Megjegyzés: 1.) A program részletes megbeszélése céljából a vonaton választmányi gyűlést tartunk.

2.) Indítványok az alapszabályok 33. §-ának i.) pontja értelmében a közgyűlés előtt legalább 8 nappal az elnökséghez benyújtandók.

3.) A szakelőadásokhoz hivatalos hozzászólók 5-5 percig, míg a többi felszólalók 2-2 percig beszélhetnek. A viszontválaszra az előadónak 5 perc áll rendelkezésére.

Kartársi szeretettel hívunk meg mindnyájukat, tesszük ezt azért is, mert a debreceni kartársak, amint azt az alább közölt helyi programból láthatjátok, mindent megtesznek arra nézve, hogy körükben úgy Ti, mint kedves nejeitek, akiknek jövetelére szintén számítunk, jól érezzék magukat. Felkérjük az *őrszemeket*, legyenek szivesek elnöksé-

* Lapzártakor sajnálattal arról értesültünk, hogy ez az előadás az előadó betegeskedése miatt elmarad. Szerk.

günkkel is (Budapest, VII., Ajtósi Dürer-sor 3) közölni, hogy kik és hányan jönnek a közgyűlésre. Erre szükség van már csak azért is, hogy a vasuti különcsi kérését megfelelően tudjuk indokolni. Esetleges érdeklődésre készséggel válaszolunk.

Debreceni közgyűlésünk harmadik szakelőadásának vázlata.

A vakok magánjogi jogviszonyai.

Tartja: dr. Bernáth István

I. Bevezetés. A vakok magánjogi helyzete általában. Összehasonlítva a többi fogyatékosok helyzetével.

II. Tárgyalás. A vakok magánjogi védelme a különböző törvények és kuriai döntvények kereteiben.

a.) A gyámság és gondnokság kérdése. Az 1877. évi XX. t. c.-nek a vakokra vonatkozó rendelkezései. „Vakügyi Ellenőrző és Tanácsadó Iroda“ felállítása és szerepe. Hadivakok védelme.

b.) A vakok vagyoni jogi védelme. A tulajdonjog védelme. Tulajdon átruházásnál a gyógypedagógiai tanár szerepe. A végrendelezési szabadság kiterjesztése. A gyógypedagógiai tanár, mint hites tanu. Az 1899. november 8.-iki kuriai ítélet fontossága.

c.) A vakok erkölcsi védelme. Preventív intézkedések. A Vakügyi Ellenőrző és Tanácsadó Iroda szerepe.

d.) A vakok házassági kérdése. Az 1894. évi XXXI. t. c. 127 §. e pontja, 128. §. b. pontja és a 130 §. ide vonatkozó intézkedései. Jóakaratu felvilágosítás, szakszerű tanácsadás. Gyógypedagógiai tanár szerepe a vakok házasságkötésénél.

e.) A munkaképtelen és keresetnélküli vakok eltartási kérdése. A községi szegény-eltartás intézményes biztosítása. Az 1886. évi XXII. t. c. és az 1898. évi XXI. t. c.-ek ide vonatkozó rendelkezései.

f.) A vakoknak hatóságok előtt történő képviseltetési ügye és az aláírás kérdése.

g.) A vakok politikai jogainak rendezése.

III. Befejezés. Az illetékes körök figyelmének felhívása a vakok sívár magánjogi helyzetére a most tárgyalás alatt lévő magánjogi törvényjavaslattal kapcsolatban.

Tájékoztató

a debreceni kartársak helyi programjához.

1930. június 27. (péntek)

1.) Indulás *Budapestről* 1930. június hó 27-én (pénteken) a reggel 7 óra 29 perckor induló személyvonattal a nyugati pályaudvarról.

2.) Érkezés *Debrecenbe* 14 óra 8 perckor.

- 3.) Délután $1\frac{1}{3}$ órakor közös ebéd.
- 4.) Délután 5-6 óra között néhai *Gácser József* és *Oldh Károly* sirjának megkoszorúzása.
- 5.) Este 7 órakor közös vacsora. Utána színház, vagy mozi, ha e helyeken az előadás akkor még nem fog szünetelni.

1930. június 28. (szombat).

- 1.) Közös reggeli. Utána közgyűlésünk első napjának programja.
- 2.) A közgyűlés után közös ebéd.
- 3.) Délután az egyetemi klinikák és a *Nagyerdő* megtekintése.
- 4.) Este 7 órakor közös vacsora. Utána összejeövetel a *Bikában*, vagy az *Angol Királynőben*.

1930. június 29. (vasárnap).

- 1.) Közös reggeli. Utána közgyűlésünk II.-ik napjának programja.
- 2.) A közgyűlés után közös ebéd.
- 3.) Délután 3-6 óra között a *Déry-Muzeumnak*, a *Kollégium* könyvtárának, a *Nagytemplomnak* és a város egyéb nevezetességeinek megtekintése.
- 4.) Este 7 órakor közös vacsora. Utána összejeövetel valamelyik nyári szórakozó helyen.

Megjegyzés: Ugyanezen a napon délután az arra vállalkozók egy csoportja átrándul *Hajduszoboszlóra* a gyógyforrás megtekintésére.

1930. június 30. (hétfő).

- 1.) Közös reggeli. Utána kirándulás a *Hortobágyra*. A hortobágyi kirándulás részletes programjáról *Debrecenben* értesülünk.
2. Hazautazás a *Hortobágyról Debrecenen*, vagy *Füzesabonyon* keresztül.

Kedves Kartársak! A debreceni kollégák szeretetteljes hívószava, ügyünknek szolgálása, valamint az az igen kedvező lehetőség, hogy ki-ki megismerheti debreceni közgyűlésünkkel kapcsolatosan hazánk egyik igen értékes vidéki kulturális gócpontjának értékeit, hasson buzdítólag ránk oly értelemben, hogy mindnyájan ott legyünk *Debrecenben*. Tehát a viszontlátásra!!

(ik.)

Különfélék

Egy kis vita a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület gyűlésén.

Lapunk legutóbbi számában „Hogyan gazdálkodik a német hadivakok alapja” cím alatt a „Der Kriegsblinde” nyomán egyebek között a következőket írtuk; „Az alap hivatala egy bérelt szoba, összesen két szerényen fizetett nőalkalmazottal. Ezek közül is az egyik csak félnapos. Ez a két nő végzi a folyóügyeket, elintézi a segélykérvényeket, könyvel, vezeti a kartotékot, földolgozza a statisztikai adatokat, megírja és továbbítja a fölhívó és köszönőleveleket és végzi az egész gyűjtési akciót (tavaly 40.000 márkát gyűjtöttek), mellyel kapcsolatban az elmúlt évben 100.000 levelet küldtek szét. Az alap fönntartási, igazgatási és összes üzemköltsége a gyűjtött összegnek csak 17%-a, amelynek nagyrésze azonban a levelek póstköltsége. — Melegen ajánljuk ezeket az adatokat a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület figyelmébe összehasonlításul a saját intézményének viszonyaival”.

Tóth Zoltán dr., a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület igazgatója az egyesületnek május 14-én *sipeki Balás Béla* ügyvezető elnök vezetésével tartott választmányi gyűlésen szóvá tette e közleményünket. Jelezte, hogy a cikket *Kirschenheuter Ferenc* választmányi tag írta, „burkolt gyanút” látott benne, majd összehasonlítván a közlemény adatait az egyesületével, megállapította, hogy az egyesületnél az egyik számítás szerint a költségvetésnek csak 2·5%-a (vagy 4·5%-a?), a másik szerint 18·5%-a a személyzeti kiadás és nyomatékosan hangoztatta, hogy az egyesület ügyvitele, gazdálkodása, összehasonlítva más hasonló célú intézményekével, nagyon olcsó. Hogy mily számítások alapján származtak ezek a százalékszámok, hogy a személyzeti kiadások mely csoportjait hol, miként értékelték a számításokban, ily részletekre nem tért ki beszédében.

Kirschenheuter Ferenc útal cikké szószerinti szövegére s elhárította magáról a gyanú föltevését. Hangsúlyozta, hogy a német alap 17%-ában nemcsak a személyzeti, hanem az összes üzemi költségek (lakbér, fűtés, világítás, irodaköltségek, nyomtatványok, póstköltségek, személyzet) bennfoglaltatnak; egyébként az összehasonlítás ebben az irányban teljesen céltalan, mert a német alap, meg a magyar egyesület munkaköre egymástól lényegesen különbözik. Cikkében ő nem is erre, hanem a német alap alkalmazottainak csekély számára, az alap rendkívül alacsony üzemköltségére, annak a másfél munkaerőnek nagy és kiterjedt munkakörére akarta fölhívni az egyesület vezetőségének figyelmét azokkal az ellenőrizhetlen hírekkel szemben, melyek szerint a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesületben minden két vak gyámoltra egy alkalmazott jut. Ezeknek az ellenőrizhetlen híreknek élet veendő, kérte azután, hogy az igazgató az utóbbjelzett irányban teendő összehasonlításának adatait közölje lapunkban s az egyesület alkalmazottainak névjegyzékét, munkorét a javadalmazások megjelölésével mutassa be a választmányinak.

A választmányi tagok néma csöndben hallgatták az eszmecserét és nézték az elnöknek türelmetlenül doboló kezét. Hogyne, hisz nincsenek ők hozzászokva itt a vezetőségével meg nem egyező vélemények vitatásához. De azután öten is szóltakközülük a tárgyhöz. Az első helyesebbnek találta volna, ha Kirschenheuter nem szaklapban, hanem szóbelileg, bizalmasan közli az egyesület igazgatójával ajánlatát. A többi négy főlshóáló pedig kivétel nélkül mind kétségbe vonta a német adatoknak, nevezetesen a két nőalkalmazott nagy teljesítményeiről szóló adatoknak a hitelességét. Többsnyire csak költségvetési adatokat láttak bennük, melyek azonban a foganatosításban változnak. Csupán a legutóljára főlshóáló tag csatolta még főlshóalásához azt az indítványt, hogy a jövőben mégis, hogy áttekinthető legyen az egyes üzemágak költsége, a költségvetések és elszámolások készíttesenek el üzemágak szerint (gyűjtés, mozi, ipar, iskola), úgyhogy a személyi kiadások is ellenőrizhetők legyenek.

Az elnök az összehasonlítás eredményeinek lapunkban való közzétételét megtagadta azzal, hogy hírlapi polémiákhoz hozzá nem járulhat. Azután szavazásra bocsájtotta nemcsak az üzemenkénti költségvetésekre és elszámolásokra vonatkozó indítványt, hanem az alkalmazottak névjegyzékének bemutatására vonatkozó kérést is. A választmány az indítványt megszavazta, ellenben a kérés teljesítését *Tóth dr.* igazgatónak és az elnöknek ama nyilatkozatai után, hogy a személyzet lélszáma bizottságilag apasztatott, nem szavazta meg.

Az érdekes eszmecsere anyaga, lefolyása és eredménye fölött el lehet gondolkozni. Mi a következő megjegyzéseket fűzzük hozzá:

1. Az a jelenség, hogy a német és a magyar szervezetek gazdálkodásának összehasonlítását jó szándékkal és nyilvánvalóan az ügy érdekében ajánló egyszerű mondatunkban *Tóth Zoltán dr.* igazgató burkolt és — mint szavaiból meg kellett érezni — a személyére irányuló gyanút keres, az több mint túlérzékenység, az beteges tünet. Mert nekünk, közpályán dolgozó embereknek nincs jogunk ahoz, hogy tevékenységünket a személyi érzékenység leplébe burkolva a nyilvánosság elől eltakarjuk. Aki közpályán, különösen pedig vezetőállásban működik, annak számolnia kell a nyilvánossággal, tudnia kell, hogy munkájának a nyilvánosságra szüksége van, mert az termékenyítően hat, még akkor is, sőt talán akkor még inkább, ha az a nyilvánosság — amit ezúttal nem tett — bírál, kifogásol. És ha foglalkozik működésével a nyilvánosság, neki föl kell tételeznie annak jóhiszeműségét mindaddig, míg az ellenkezője nem igazolódik.

Ami a mi lapunk kis területre szoruló nyilvánosságát illeti, megnyugtathatjuk *Tóth dr.* igazgatót, hogy mi csak közérdeket szolgálunk s ha van valami mondanivalónk és a köz érdekében megokoltnak, célszerűnek találjuk szóvátetni, megmondjuk mi azt nem gyanú, annál kevésbbé „burkolt“ gyanú alakjában, megmondjuk mi azt nyíltan, hangoosan. Hiszen adtunk mi ebből már ízelítőt is éppen *Tóth dr.* igazgató úrnak. Dícsértük az egyik lapon, mikor megérdemelte, a másikon

meg egy bizony kényelmetlen kérdést intéztünk hozzá, mikor a köz érdeke úgy kívánta.* A jövőben se lesz máskép. És mindig nyíltan.

2. A német hadivakok alapjára vonatkozó adatok hitelesek. Azok nem egy meg nem valósított költségvetés adatai, hanem — mint azóta meggyőződünk — egy évi működésről szóló beszámoló beszéd adatai, mely beszédet *Claeszens E. dr.*, a német hadivakok szövetségének elnöke mondott el 1929 november hó 15-én Berlinben, a szövetség gyűlésén s amely beszédet, szószerinti teljes szövegében hozta a „Der Kriegsblinde“ ezévi 1. száma, melyből a mi cikkünk adatai származnak.

3. Az a véleményünk, hogy inkább a vakok ügye érdekében való lett volna, ha a német és a magyar adatok összehasonlítása lapunkban napvilágot lát s ha az alkalmazottak névjegyzéke a szükséges adatokkal bemutatásra kerül, annyiival is inkább, mert az alkalmazottak létszámának apasztása — mint utólag értesültünk és amiről a gyűlésen nem volt szó, — már ezelőtt három évvel történt. - (Kf.)

Alexis Johnston véleménye a dadogásról. A *Times* orvosi szaktekintélyek között körkérdest rendezett a dadogásra vonatkozólag. *Alexis Johnston* ezt mondja:

— A dadogás nézetem szerint, csak beidegzési zavar. Egy német orvos azt állítja, hogy ez a betegség főképp a férfinenmnél fordul elő. A gondolat sokkal fejlettebb a férfínál, mint a nőnél. A nő közelebb van a természethez, az ősi állapothoz. Legutóbbi afrikai tartózkodásom alkalmával egyetlenegy négerrel se találkoztam, aki dadogott volna. A bibliából tudjuk, hogy a zsidóknál igen sokan dadogtak és *Demosthenes* se volt ment ettől a hibától. Mindig a gondolati bősége okozza ezt a betegséget. A nők gyakran úgy cselekednek, hogy nem is gondolkoznak. Tapasztalatunk arra tanít, hogy mihelyt a dadogó rendezni tudja gondolatait, megszűnik a hibája. (A *Pesti Hirlap* 1930. IV. 26. számából.)

Vitár Rezső emlékezete. A Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület tisztviselői 1926-ban egy szép ezüst serleget készítették azzal a céllal, hogy az évente megtartandó és az egyesületnek köztisztületben álló első tisztviselőjét, az akkor még életben lévő *Vitár Rezső* főtitkárt ünneplő estén az ünnepi szónok e serleggel kezében mondja az ünnepi beszédet. A Vitár-estét az idén május 6-án tartották a Schrettner-féle vendéglőben. Az egyesület tisztviselői, néhány gyámoltja, valamint a vakok kir. intézete, néhány tanára vett részt a vacsorán, összesen huszonhatan. Az ünnepi beszédet a Vitár-serleggel kezében ezúttal *Weszelovszky Vilmos*, az egyesület főkönyvelője mondta. - (Kf.)

Az Orsz. Siketnéma-Otthon költözködése. Az Orsz. Siketnéma-Otthon f. é. május hó 13.-án költözött át VII. Nefelejts-u. 62. szám alatti új székházába. Az új székházban az Otthon megfelelően fog tudni elhelyezkedni, bár még néhány hónap beletelik, amíg egyik-másik bérletben lévő helyiség felszabadul. Új bebutorozást is tervez a vezetőség,

* L. lapunk 1930. évi 1—2 számának 53. és 50. lapjait.

továbbá nők és gyermekek részére külön termet, olvasótermet, az udvaron kuglizót. A vallási nevelés, amely téren *Simon Anuska* és *Rétay Teréz* úrnő szereztek szép érdemeket, továbbá a kulturális- szociális ügyek terén is új életet akar az Otthon teremteni. Az ünnepélyes felavatás valószínűleg ősszel fog megtörténni. (Sch.)

A Vakok Homeros Énekkarának hangversenye Székesfehérváron. Május 3-án délben két autóbusz vitte a 80 férfi és nő énekest le az ősi városba, félőtkor már a tanuló ifjuságnak, este meg a nagyközönségnek énekeltek a szép városi színházban és még aznap éjjel haza is jöttek autóbusszon. A dalosok *Schnitzl Gusztáv* tanár vezetésével énekeltek s a karok is, meg a közreműködő *Jármer Lajos* tanár zongorajátéka is elragadták a közönséget, úgyhogy az erkölcsi siker teljes volt. Sajnos, nem így az anyagi. Oly kevés közönség látogatott el a hangversenyekre, hogy a bevételek nem fedezték a kiadásokat. Ok a példátlan gazdasági pangás, a szegénység, meg — amire értesüléseinkből következtetünk — talán az is, hogy a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület vezetőségének még nincs meg a kellő jártassága a vidéki szereplések rendezésében, az esték jövedelmezőségének a hangversenyek előkészítésével való biztosításában. Pusztá ígéreték, úgylátszik, nem nyújtanak alapot hangverseny rendezésére. Amíg a költségek fedezése erejéig a jegyek eladása biztosítva nincs, addig nem lehet útra kelni. Az első vidéki próba anyagi sikertelensége nem lohasztja sem a kar, sem a vezetőség munkakedvét. A gazdasági viszonyok javulásával s a rendezésben szerzett kellő tapasztalatok után az anyagi sikerek sem maradhatnak el. - (Kf)

Az Orsz. Siketnéma-Otthon közgyűlése. Az Orsz. Siketnéma-Otthon f. é. április hó 20-án tartotta meg XXIII. rendes évi közgyűlését. A gyűlést dr. *Hegedüs Loránt* v. m. kir. pénzügyminiszter, kormányzó elnök vezette, aki mélyszántásu elnöki megnyitót mondott. Melegen üdvözölte a megjelent vendégeket, mint az Otthon barátjait és a megjelent közel 200 siketnéma sorstársat. A vendégek sorában jelen volt *Klug Péter* orsz. szakfelügyelő, *Wentzel Geyza* szföv. tanácsjegyző, a szociálpolitikai ügyosztály képviselőjében, *Istenes Károly* az áli. siketnéma-intézet igazgatója, *Derbész Bertalan* tanár stb. *Hegedüs* Önagyméltósága méltatván az Otthon kiválóan eredményes és nagy munkáját, elismeréssel szólt az Otthon vezetőiről, akik a súlyos idők dacára új székházat szereztek a siketnémáknak. És, bár még több fontos és nehéz kérdés várja megoldását, bizalommal tekint az Otthon a jövőbe, mert a munka és a kitartás megtermi gyümölcsét. A választások során egyhangu lelkesedéssel újrolag *Hegedüs* Önagyméltóságát választották meg kormányzó-elnökké, továbbá *Schulmann Adolf* igazgatót elnökké, *Babos Károlyt* alelnökké, *Molnár Istvánt* titkárrá, dr. *Szappanyos József* ügyvédet ügyésszé, dr. *Bárczi Gusztávot* főorvossá, *Pataki Lajost* pénztárosná, *Ádám Mihályt* jegyzővé, *Szaucsek István* tanárt főkönyvelővé. Választottak még egy 12 tagú választmányt, számellenőröket és számvizsgálókat. (—)

Vak szobrász cím alatt a Nemzeti Ujság 1930 március 30-iki száma fényképmásolatot közöl *Scapini Györgyről*, a háborúban megvakult ügyvédéről, a francia kamara tagjáról, amint kisfia arcát tapogatva, ennek mellszobrát mintázza. - (Kf)

A Szent Imre jubileummal kapcsolatos tanügyi kongresszus.

A rendezőség által lapunknak is megküldött igen-igen gazdag és mindenképen nagyjelentőségű program alapján e tárgyban a következőket közöljük:

1., 1930. július 2.-án d. e. 1/29 órakor *Veni Sancte* az egyetemi templomban.

2., 1930. július 2.-án és 3.-án d. e. a szakosztályok előadásai. A kongresszus a következő szakosztályokra tagozódik: I. Általános szakosztály. II. Elemi iskolai szakosztály. III. Polgári iskolai szakosztály. IV. Tanítóképzői szakosztály. V. Iskolánkívüli népművelés szakosztálya. VI. Szakiskolák szakosztálya. VII. Középiskolai szakosztály. VIII. Nőnevelési szakosztály. IX. Kollégiumok szakosztálya. X. Kriminálpedagógiai szakosztály. XI. Testnevelési szakosztály. XII. Ifjúsági pasztoratio. XIII. Művészeti szakosztály.

3., 1930. július 2.-án és 3.-án d. u. 6 órakor nyilvános ülések.

4., 1930. július 4.-én d. e. 1/29 órakor ünnepélyes *Te Deum*.

A szakosztályok előadásainak helye a *Pázmány Péter Tud. Egyetem* (Egyetem-tér) tantermei, a nyilvános ülések helye a régi képviselőház (VIII. Főherceg Sándor-utca).

A szakosztályi üléseken a tudományos és gyakorlati pedagógia reprezentánsai, a nyilvános üléseken pedig igen kiemelkedő és nagy nevű közéleti előkelőségek fognak szerepelni.

Ezek a tények már előre is biztosítják a kongresszus súlyát és sikerét. Tekintettel továbbá arra, hogy a felvetett témák az időszerűség és a szükségszerűség központjában forronganak, így tehát az is megállapítható, hogy a kongresszus hazánk nevelés-oktatásügyét és a kath. hitéletet nagy lépésekkel fogja előbbre vinni. De nagy horderejű lesz ez a kongresszus azért is, mert európai érdeklődés mellett fog az lefolyni. Ország-világ előtt tehetünk majd tanúságot pedagógiai kultúránkról. Ily elgondolással készülünk a nagy kongresszusra!! (ik)

Vakok a rádióban. Április 26-án a Vakok Homeros Énekkara a következő műsorral szerepelt a budapesti rádió stúdiójában *Schnitzl Gusztáv* tanár vezényletével: 1. *Büchner A.*: Dalra fel (vegyeskar). 2. *Schreiner Ferenc*: A vakok költői hajlama (előadás). 3. *Meyerbeer*: Részlet a „Hugenották“ c. operából (női kar), zongorán kísért *Steiner János*. 4. a). *Thern*: Dalünnepen. b). *Lehár*: Részlet a „Kukuska“ c. operából (vegyeskar), zongorán kísért *Jármer Lajos* tanár. 5. *Chopin*: Cis-moll fantázia. Zongorán előadta *Greizinger István* tanár. 6. a). *Büchner*: Az anyai szív (női kar), a szólót énekelte *Gebauer Margit*.

b.) Régi magyar dalok (nőikar). 7. *Csokonay Vitéz Gizella* saját verseinek szavalása. 8. *Bizet*: „Részlet a „Carmen“ c. operából (vegyéskar), zongorán kísért *Jármer Lajos* tanár. - (Kf)

Egy vak zongorista megdöntötte a zongorázás rekordját. (Pesti Hírlap. 1930. III. 6.) Bécsi jelentés szerint *Göll József* 26 éves hivatásos vak zenész a simmeringi sörházban *Ledovszky* zongorista rekordját, aki 88 órát játszott egyfolytában, megdöntötte. *Göll* 88 és $\frac{3}{4}$ óra hosszat játszott. - (Kf)

Gyógypedagógia az íráskiállításon. A kiállítást *R. Blanckerts* berlini írásmúzeumának közreműködésével a Néptanítók Lapja és az Orsz. M. Iparművészeti Társulat rendezte május hóban Budapesten, a Markó-uccai reálgymnáziumnak *Lotz Károly* és *Thán Mór* falfestményeivel ékesített gyönyörű dísztermében. A kiállítás harcot jelentett a dűlt-írás ellen s az állóírás mellett. Írástechnikai, művészi és pedagógiai gazdag anyaga között szerepelt a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézete pont-, szűrt- és vonalas íásaival, a Siketnémák Váci Kir. Orsz. Intézete növendékeinek íásaival, a M. Kir. Gyógypedagógiai és Orvopszichológiai Intézet írásvizsgálataival, továbbá magánintézmények részben hibásbeszédűek, részben felnőtt siketnémák íásaival. A kiállítás íráslélektani része gyógypedagógusok és orvosok grafikonokon összegezett laboratóriumi munkásságát tárta föl, mely kiterjeszkedett az íráskészség testi és lelki alapjaira és a fogya:ékos értelműek írásait szemléltetve, alapot adott messzeható következtetések levonására. - (Kf.)

Eljegyzés. *Nagy Ilonka* kartársunkat, *Nagy Péter* váci igazgató leányát eljegyezte *Erdős Árpád*.

Éltes Ildikót, Éltes Mátyás igazgató kartársunk leányát eljegyezte *Kreutzer Ágoston*. — Gratulálunk! (ik.)

A Siketnéma Sport Club közgyűlése. A cimben megnevezett Club a siketnémák budapesti áll. intézetében tartotta meg ezévi XVIII. rendes közgyűlését. Ugy *Hatschek* titkár beszámolójából, mint pedig általában a közgyűlés programmpontjaiból készséggel állapítjuk meg, hogy a Club a lefolyt évben is szép és nagyon hasznos munkát végzett. A Clubot, mint elnök, sok szeretettel és szakszerű hozzáértéssel *Szau-csek István* tanártársunk irányítja.

Helyes fogalmakat nyújtanak,
megkönnyítik a tanítást

Kirschenheuter Ferenc domború térképei

Magyarország domború térképe 2·80 P.

Budapest domború térképe 2·80 P.

Kaphatók: Kirschenheuter Ferenc, Bpest, VII., István-út 95.